

Pia Mäensivu

UUSI TYÖTAPATURMA- JA AMMATTITAUTILAKI

Mikä muuttui yrittäjän sosiaali- ja
vakuutusturvassa

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma

2017

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Pia Mäensivu	Tradenomi (AMK)	Toukokuu 2017
Opinnäytetyön nimi Uusi työtaturma- ja ammattitautilaki Mikä muuttui yrittäjän sosiaali- ja vakuutusturvassa		56 sivua 7 liitesivua
Toimeksiantaja LähiTapiola		
Ohjaaja Hannu Juntunen		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä tutkittiin yrittäjän työ- ja vapaa-ajan tapaturmavakuutuksen lakimuutoksen vaikutusta sosiaaliturvan tasoon sekä YEL-vakuutuksen sidonnaisuuteen ja eläkeyhtiön yhteistyöhön. YEL-vakuutuksen sidonnaisuus on vaikuttavin muutos lakiuudistuksessa yrittäjän osalta. Opinnäytetyö keskittyy pääasiallisesti työtaturma- ja ammattitautilain mukaiseen yrittäjän vapaaehtoiseen työ- ja vapaa-ajan vakuutukseen ja pakolliseen työntekijöiden työajan ja vapaa-ajan vakuutukseen. Tutkimuksessa ei perehdytä tarkemmin ammattitauteihin.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosiossa ja analyysissa käsitellään yrittäjän osalta tapaturmatilastoja, tapaturma- ja ammattitautilakia ja sen vaikutusta vakuuttamiseen ja korvuksiin, yrittäjän YEL-työtulo tasoa ja sen sidonnaisuutta muuhun sosiaaliturvaa. Tutkimusmenetelmäksi valittiin laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimus toteutettiin teemahaastattelujen ja teorian perusteella, joista koottiin analyysi deduktiivista sisältöanalyysiä hyväksikäyttäen. Haastattelun kysymykset koottiin ilmiön ympärille teemoittain. Teemahaastattelut toteutettiin yksilöllisinä äänitteinä luotettavuuden varmistamiseksi. Haastatteluissa ilmeni kannustava ja positiivinen ilmapiiri tutkimusta kohtaan.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksista näkyy vuoden 2016 lakimuutoksen vaikutus yrittäjän työ- ja vapaa-ajan tapaturmavakuutukseen. Tutkimuksen mukaan YEL-sidonnaisuus on tuonut haasteita vakuuttamisen ja korvausten hoidossa. Tuloksista käy myös ilmi, että sosiaaliturva on laskenut yrittäjillä tapaturmien osalta. Lisäksi eläkeyhtiön ja tapaturmavakuutusyhtiön yhteistyö on noussut merkittävästi. Yhtiöiden tiedonkulun ja ohjeistuksessa olisi parantamisen varaa. Tutkimuksen edetessä syntyi myös jatkotutkimus- ja kehitysideoita.</p>		
Asiasanat Lakisääteinen yrittäjän työ- ja vapaa-ajan vakuutus, lakisääteinen tapaturmavakuutus, YEL-vakuutus, YEL-sidonnaisuus, sosiaaliturva		

Author (authors)	Degree	Time
Pia Mäensivu	Bachelor of Business Administration	May 2017
Thesis Title Occupational Accidents, Injuries and Diseases Act What changed of social security in the self-employed persons` accident insurance?		56 pages 7 pages of appendices
Commissioned by LähiTapiola		
Supervisor Hannu Juntunen		
Abstract <p>The object of the thesis was to study the effect of the law change on the level of social security in the self-employed persons `accident insurance, the YEL insurance relationship and the pension company's, co-operation. The linkage of YEL insurance is the most significant change in the law reform for the self-employed person. The thesis focuses mainly on the self-employed persons` voluntary working hours and off-working Hours Insurance under the Occupational accident and Occupational disease law and mandatory employee time and leisure insurance. Occupational diseases are not studied more closely.</p> <p>The theoretical part of the thesis deals with self-employed persons `accident statistics, statutory accident insurance and its change, entrepreneur YEL income level and its linkage with other social security. Qualitative research was selected for the research method. The study was conducted based on the theme interviews. On the bases of the theory the analysis was compiled by using deductive content analysis. Interview questions were gathered around the phenomenon by themes. The theme interviews were performed as individual recordings to ensure reliability.</p> <p>The result of the thesis was the effect of the law change on the self-employed persons` accident insurance and the analysis of the level of social security, the significance of the YEL contribution to insurance and compensation management. YEL-related has brought challenges in the care of insurance and compensation. Social security has fallen on entrepreneurs for accidents. In addition, the pension and accident insurance company's co-operation has increased significantly. There is room for improvement in companies' information flow and guidance. Opportunities of further studies and developing ideas were found alongside the analysis.</p>		
Keywords Self-employed persons' accident insurance, Statutory Accident Insurance, YEL insurance, social security		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
1.1	Tutkimuskysymys ja tavoite	7
1.2	Toimeksiantaja LähiTapiola	9
1.3	Yhteistyökumppani eläkeyhtiö Elo	10
2	TYÖTAPATURMA- JA AMMATTITAUTIVAKUUTUS ENNEN JA NYT	11
2.1	Tapaturmatilastoa	11
2.2	Vakuuttamisvelvollisuus ja vakuutettavat.....	13
2.3	Sopimuksen voimaantulo, muuttaminen ja päättäminen.....	17
2.4	Lakisääteisen tapaturmavakuutuksen maksuperusteet	18
2.5	Päivärahassa ja eläkkeissä tapahtuneet muutokset	21
2.6	Tapaturmaa ja korvauksia koskevat säädökset	24
2.7	Korvausmenettely, korvausten hakeminen ja korvaukset	24
2.8	Tapaturmista maksetut eläkkeet	25
2.9	Tulevaisuuden näkymiä ja työelämän muutostarpeita	26
3	YEL-VAKUUTUS, YEL-TYÖTULO JA SOSIAALITURVA.....	28
3.1	Eläketurvakeskuksen tietokannan mukaan YEL-työtulon taso 2016.....	29
3.2	YEL-työtulo määrittäminen.....	30
3.3	Yrittäjän työura ja eläketurva	31
3.4	Sairaskuluvakuutus.....	32
3.5	Työttömyysvakuutus	33
4	TUTKIMUS, ANALYYSI JA HAASTATTELUT	34
4.1	Kvalitatiivinen tutkimus	34
4.2	Lakiuudistuksen vaikutus Varsinais-Suomen yrittäjä ja yhtiömiesten tapaturmavakuutuksiin 1.1.2016	36
4.3	Tutkimusaineiston analyysi	38
4.4	Teemahaastattelut	40
5	TULOKSET JA PÄÄTELMÄT	42

5.1	Uuden lainsäädännön vaikutus sosiaaliturvaan	43
5.2	YEL-sidonnaisuus ja YEL-työtulosidonnaisuus.....	44
5.3	Yhteistyö eläkeyhtiön ja tapaturmavakuutusyhtiön välillä	48
6	POHDINTAA.....	50
	LÄHTEET.....	53

LIITTEET

Liite 1. Lakiuudistus kirje asiakkaille

Liite 2. YEL-vakuutusmaksut 2017

Liite 3/1, 3/2, 3/3 ja 3/4. Teemahaastattelun kysymykset

Liite 4. Verovähennyksen vaikutus YEL-maksuun vuonna

1 JOHDANTO

Työskentelen vakuutusyhtiö Varsinais-Suomen LähiTapiolassa yritysneuvonajana ja aloimme valmistautua toukokuussa 2015 jälkeen voimaantulevaan 1.1.2016 työtapaturma- ja ammattitautilakiuudistukseen. Uusi työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015), on laki, johon on koottu kolme lakia yhteen säädökseen. Nämä lait ovat tapaturmavakuutuslaki, ammattitautilaki ja laki tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta. Kiinnostus tutkia aihetta tarkemmin heräsi työni kautta, jossa konkreettisesti päivittäin kohtaan yrittäjäasiakkaita erilaisissa vakuutuksiin liittyvissä muutoksissa ja huolehdiin heidän vakuutusturvasta.

Laissa säädetään työntekijän oikeudesta korvaukseen työtapaturman ja ammattitaudin johdosta sekä yrittäjän oikeudesta vakuuttaa itsensä työtapaturman ja ammattitaudin varalta. Yrittäjätöön vakuuttaminen perustuu edelleen vapaaehtoisuuteen. Henkilöllä, jolla on yrittäjän eläkelain (1272/2006) mukainen eläkevakuutus, on oikeus saada itsensä vakuutetuksi yrittäjätöössä sattuvien vahinkotapahtumien varalta. Aikaisemmin näin vahvaa sidonnaisuutta ei ollut. Vakuutus otetaan yhdestä vakuutusyhtiöstä niin, että se kattaa yrittäjän eläkelain mukaisen eläkevakuutuksen vakuuttaman yrittäjätöön.

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia, mitkä ovat suurimmat muutokset vakuutusyhtiön näkökulmasta yrittäjän vapaaehtoisen vakuutukseen, ansionmenetyks korvauksiin ja työtulon tasoon. Opinnäytetyö keskittyy pääasiallisesti työtapaturma- ja ammattitautilain mukaiseen yrittäjän työ- ja vapaa-ajan tapaturmavakuutukseen mutta pakolliseen **työntekijöiden työajan ja vapaa-ajan vakuutukseen ja ammattitauteihin en perehdy tarkemmin.**

Lakiuudistuksen tarkennukset tapaturmavakuuttamiseen tulivat voimaan 1.1.2016. Tapaturmavakuutuksessa työsuhteella tarkoitetaan samaa, mitä työsuopimuslaissa työsuhteella tarkoitetaan. Tämä yhtenäisti ja selkeytti työsuhteen tulkintakäytäntöjä sosiaalivakuutuksessa, kun nyt myös työeläkevakuutuksessa on sama työsuhteen käsite. Säännöksen myötä raja työntekijänä tehtävän työn ja yrittäjänä tehtävän työn välillä selkiintyi. Työeläkelakien yrittäjämääritelmää muutettiin vuoden 2011 alusta lukien siten, että yrittäjämääritelmä ulotettiin koskemaan jo yli 30 prosentin omistustilanteita aiemman 50

prosentin sijaan. Yrittäjän eläkelain (1272/2006) mukaan henkilöllä, jolla on eläkevakuutus, on oikeus saada itsensä vakuutetuksi yrittäjätyössä sattuvien vahinkotapahtumien varalta. Eläkevakuutuksen voimassaoloa ei ennen vaa-
dittu. Vakuutus otetaan yhdestä vakuutusyhtiöstä niin, että se kattaa yrittäjän eläkelain mukaisen eläkevakuutuksen vakuuttaman yrittäjätyön ja työtulon. (HE 277/2014.)

Hallituksen esityksessä vuonna 2014 yhteen lakiin kootun säännösten sekä säännösten selkiyttämisen ja tarkentamisen ajateltiin parantavan vakuutus-
senottajien ja vakuutettujen mahdollisuutta saada tietoa ja ymmärtää oikeuksi-
aan ja velvollisuuksiaan tapaturmavakuutusjärjestelmässä. (HE 277/2014.)

Lakimuutoksen tavoitteena oli vahvistaa harmaan talouden torjuntaa tuomalla
laajamittaisen ja systemaattisen valvonnan tapaturmavakuutusjärjestelmään
nykyistä työeläkevakuutuksen ja työttömyysvakuutuksen valvontaa vastaa-
valla tavalla. Lakimuutoksen myötä tapaturmavakuutuskeskus valvoo yleisen
vakuuttamisvelvollisuuden noudattamista ja vakuutusyhtiöt taas omien vakuu-
tuksenottajiensa maksuvelvollisuuden täyttämistä. (HE 277/2014.)

1.1 Tutkimuskysymys ja tavoite

Hallituksen esitys eduskunnalle lakiuudistuksesta työtapaturma- ja ammatti-
tautilaiksi valmistui vuonna 2014. Varsinaisen lakiuudistuksen valmistui edus-
kunnan päätöksen mukaan 24.4.2015, jonka jälkeen valmistelut alkoivat va-
kuutusyhtiöissä. Asiakkaille lähti muutostiedote (ks. liite 1) kesäkuussa 2015.
Vanhaa lakia sovelletaan 31.12.2015 sattuviin tapaturmiin ja 1.1.2016 alkaen
uuden lain mukaan.

Kuva 1. Lakimuutoksen aikajana

Tutkimuksen tavoitteena on tutkia, millainen vaikutus 1.1.2016 voimaantulleella lakiuudistuksella on ollut yrittäjän työ- ja vapaaehtoiseen tapaturmavakuutukseen ja sosiaaliturvan tasoon sekä miten suuri vaikutus YEL-vakuutuksen sidonnaisuudella on. Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Miten yrittäjäasiakkaan sosiaaliturvan tasoon on vaikuttanut tapaturmavakuutusta koskeva lainsäädännön muutos 1.1.2016?
- 2) Miten eläkevakuutuksen työtulon sidonnaisuus vaikuttaa vakuuttamiseen, vakuutuksen hoitamiseen ja vakuutusjärjestelmiimme?
- 3) Miten voimme parantaa yhteistyötä eläkeyhtiö Elon kanssa?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla pyritään kartoittamaan työtulon taso ennen muutosta ja muutoksen jälkeen. Tarkoituksena on saada selvyys, mikä on sosiaaliturvan taso ja miten me voimme vaikuttaa siihen työssämme. Tutkimus pyrkii parantamaan asiakkaidemme tietoisuutta, jotta he ovat jatkossa tietoisempia sosiaaliturvansa tasosta vahingon sattuessa. Hyöty LähiTapiolalle on, että LähiTapiola pystyy luomaan asiakkailleen enemmän arvoa ja tunnetta siitä, että LähiTapiola pitää heistä huolta *Elämänturvayhtiönä*.

Toinen kysymykseni koskee eläkevakuutuksen työtulosidonnaisuutta, jossa selvitän, miten voidaan paremmin saada YEL-työtulon oikeellisuus ja reaaliaikaisuus vapaaehtoiseen työ- ja vapaa-ajan tapaturmavakuutusjärjestelmään. Nykyisin työtulon muutos YEL-vakuutuksesta ei tule automaattisesti vapaaehtoisesta työ- ja vapaa-ajan tapaturmavakuutusjärjestelmäämme. Usein työtulo

tarkistetaan vahingon sattuessa tai vakuutusturvan läpikäynnin yhteydessä asiakkaalta tai eläkeyhtiöstä. Vahinkotilanteet saattavat aiheuttaa asiakkaalle pahan mielen, jos työtulo on vakuutuksessa suurempi kuin todellinen YEL-työtulo. Kun näin käy, asiakkaan odotukset eivät täyty. Tutkimuksessa pyrin kuvaamaan tilanteita tapaturman sattuessa ja sitä, mikä on sosiaaliturvan taso eri työtulolla. Hyöty työtulon oikeudellisuudesta parantaa asiakkaidemme odotuksia korvaustilanteissa ja välittää tunnetta siitä, että heistä ja heidän tarpeistaan pidetään aidosti huolta.

Kolmas tutkimuskysymykseni on yhteistyön parantaminen eläkeyhtiö Elon kanssa. Tarkoitukseni on selvittää, miten verkkopalveluun saisi paremmin esille työtulon muutosilmoituksen yhteyteen, että työtuloilmoitus tulisi myös tehdä tapaturmavakuutusyhtiön puolelle. Työtulon oikeellisuudella on tärkeä merkitys, koska se vaikuttaa asiakkaiden vakuutusmaksuun ja vakuutuskorvauksiin sekä parantaa myös asiakkaiden saamaa palvelua. Työtulon oikeellisuus lisää hyötyä myös yhtiöllemme esimerkiksi ylläpitokustannuksissa ja vähentää ylimääräistä turhaa työtä.

1.2 Toimeksiantaja LähiTapiola

LähiTapiola syntyi 1.1.2013 Lähivakuutuksen ja Tapiolan fuusiosta. LähiTapiolan yhtiöryhmän muodostavat LähiTapiola Vahinkovakuutusyhtiö ja 20 alueyhtiötä. Lisäksi LähiTapiolaan kuuluu valtakunnallinen LähiTapiola Henkiyhtiö, LähiTapiola Varainhoito sekä LähiTapiola Kiinteistövarainhoito. LähiTapiola on asiakkaiden omistama eli keskinäinen yhtiöryhmä. LähiTapiolassa työskentelee kaikkiaan 3400 työntekijää, joista puolet alueyhtiöissä ympäri maata. Muita yhteistyökumppaneita ovat S-pankki ja terveyden ja hyvinvoinnin strateginen kumppani Pihlajalinna, joista LähiTapiola omistaa reilut 20 prosenttia. LähiTapiolan Työeläkeyhtiökumppanina on Elo. LähiTapiolalla on 1,6 miljoonaa henkilöasiakasta ja yritysasiakkaita on 150 000. (LähiTapiola 2016c). Työskenteleen alueyhtiö LähiTapiola Varsinais-Suomissa, jossa palvelee 80 000 asiakasta 150 työntekijän voimin. Yritysasiakkaita on Varsinais-Suomessa 8000.

LähiTapiolan tuotteet ja palvelut koostuvat vahinko-, henki- ja eläkevakuuttamiseen sekä säästämiseen ja sijoittamiseen liittyvistä palveluista. LähiTapiola

toimii myös ammattilaisena yritysten riskienhallinnassa ja henkilöstön työhyvinvoinnissa. LähiTapiolan tehtäviin kuuluu asiakkaiden elämän ja liiketoiminnan turvaaminen kokonaisvaltaisen ja ennakoivan palvelun avulla. LähiTapiolan uutena visiona onkin tarjota suomalaisille turvallisempaa ja terveempää elämää. LähiTapiolan visiot ja arvot ohjaavat kaikkea toimintaa ja ovat vahvasti taustalla asiakastyössä. LähiTapiola halua toimia niin, että yrittäjäasiakkaan sosiaali- ja henkilöturvantaso on riittävä.

LähiTapiolan visiot ja arvot:

LähiTapiolan visiona on tarjota suomalaisille turvallisempaa ja terveempää elämää. Elämänturva merkitsee asiakkaillemme kokonaisvaltaista ja ennakoivaa palvelua. (LähiTapiola 2017a.)

LähiTapiolan tehtävänä on turvata asiakkaiden elämää ja liiketoimintaa.

- *Onnistumme yhteistyöllä. Onnistumme yhdessä keskustelun, kokemusten jakamisen ja ajatusten rohkean esilletuomisen ansiosta. Yhteistyö on myös oman ja toistemme työn ja osaamisen arvostamista.*
- *Toimimme yrittäjähenkisesti, jotta voimme tuottaa palveluita asiakkaillemme pitkäjänteisesti. Otamme vastuun tekemisestämme ja hoidamme asiat kerralla kuntoon.*
- *Edistämme omistaja-asiakkaidemme etua. Olemme kiinnostuneita ja välitämme aidosti asiakkaan tilanteesta ja tarpeesta. Olemme läsnä asiakkaan arjessa. (LähiTapiola 2017a.)*

1.3 Yhteistyökumppani eläkeyhtiö Elo

LähiTapiolan yhteistyökumppani on eläkeyhtiö Elo. Eläkeyhtiö Elo on Eläke-Fennian ja LähiTapiolan fuusiosta vuonna 2014 syntynyt eläkeyhtiö. Lisäksi Elon yhteistyökumppanina toimii Turva. Elolla oli vuoden 2016 lopussa 45 100 työntekijän eläkevakuutusta, jossa vakuutettuna oli 407 600 työntekijää ja 86 400 yrittäjävakuutusta. Tällä hetkellä Elo huolehtii 219 700 eläkkeensaa- jasta ja noin 20 miljardin euron sijoitusomaisuudesta. Elossa työskentelee 500 työeläkevakuutusalan ammattilaista. Kaikista Suomen yrittäjistä noin 40 prosenttia on Elossa. (Elo 2016.)

2 TYÖTAPATURMA- JA AMMATTITAUTIVAKUUTUS ENNEN JA NYT

Tapaturma- ja ammattitautilaki eli TyTAL (459/2015) tuli voimaan vuoden 2016 alusta. Tällä lailla kumottiin vanha 1940-luvulla oleva tapaturmavakuuslaki (608/1948), ammattitautilaki (1343/1988) ja laki tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta (625/1991). Vanhoja lakeja sovelletaan edelleen ennen uuden lain voimaantuloa sattuneisiin vahinkoihin. Laki velvoittaa työnantajan ottamaan vakuutuksen työntekijälleen työtapaturmien ja ammattitautien varalla. Yrittäjäeläkelain (1272/2006) alainen yrittäjä voi halutesaan saada tämän lain mukaisen työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen itselleen. Kyseessä on lakisääteinen vakuutus, jonka käytännön hoitaminen on annettu yksityisille vahinkovakuutusyhtiöille. Tapaturmavakuutus on vanhin osa suomalaista työhön liittyvää sosiaaliturvaa työntekijöille ja yrittäjille. Nykyisen työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen lisäksi muut sosiaaliturvan osat ovat sairauskuluvakuutus, työeläkevakuutus ja työttömyysvakuutus. Työtapaturma- ja ammattitautivakuutus poikkeaa kuitenkin muista sosiaaliturvista muuan muussa siinä, että etuuskien taso on tässä vakuutuksessa selvästi korkeampi kuin muissa sosiaalivakuutuksissa. (Mänttari & Nyyssölä 2016, 17.)

Työtapaturma- ja ammattitautivakuutus takaa työntekijälle ja yrittäjälle hyvän toimeentulon silloin, kun hän on menettänyt työkykynsä työtapaturman tai ammattitaudin vuoksi. Korvauksia maksetaan muuan muussa ansionmenetykskorvauksena työkyvyttömyyden ajalta, sairaanhoitoluina, haittakorvauksina sekä kuntoutusetuuksina ja kuolemantapauksissa eläketurvana omaisille. Työntekijät tai yrittäjät voivat saada työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen perusteella myös uuden ammatin itselleen. Jos työntekijä tai yrittäjä ei tapaturman jälkeen kykene enää aikaisempiin, fyysisesti vaativiin töihin, hänelle voidaan kustantaa vakuutuksesta koulutus, jossa hän voi käyttää jäljellä olevaa työkykyään. (Mänttari & Nyyssölä 2016, 17–18.)

2.1 Tapaturmatilastoa

Tapaturmavakuutuskeskuksen (2017) mukaan Suomessa työntekijöille sattui vuonna 2015 yhteensä 117 908 työtapaturmaa. Vuonna 2016 tapaturmien määrä on noussut noin 3 prosenttia. Vuonna 2015 näistä vakuutuslaitosten korvaamista työtapaturmista 97 431 oli työpaikkatapaturmia eli työtapaturma

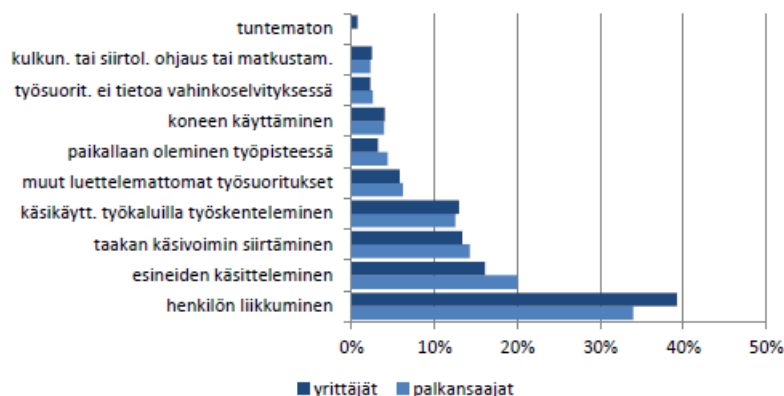
sattui työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa. Työmatkatapaturmia sattui vuonna 2015 yhteensä 20 477. Yrittäjille, jotka olivat ottaneet vapaaehtoisen yrittäjien tapaturmavakuutuksen, korvattiin 6 406 työtapaturmaa, joista 563 oli työmatkatapaturmia. Yrittäjille sattuu palkansaajia runsaammin vakavia työtapaturmia ja vastaavasti palkansaajia vähemmän lievempiä työtapaturmia. Kuvassa 2 on tapaturmien määrät vuodesta 2005 vuoteen 2015. Tapaturmavakuutuskeskuksen (TVK) (2016) mukaan Työntekijöiden työpaikkatapaturmien lukumäärä laski vuodesta 2014 noin -0,7 prosenttia, jolloin lukema oli ennätyksellisen alhainen. Työntekijöiden työmatkatapaturmien määrä kasvoi noin 16 prosenttia vuodesta 2014, jolloin työmatkatapaturmia sattui poikkeuksellisen vähän. Työmatkatapaturmien lukumäärään vaikuttaa erityisesti talvi-kuukausien keliolosuhteet. Noin 72 prosenttia työmatkatapaturmista on liukastamisesta ja kaatumisista johtuvia. Vuosia 2005–2015 tarkastellessa voidaan nähdä, että vuodesta 2005 tapaturmien lukumäärät ovat nousseet lähes vuosittain 2013 vuoteen saakka muutamaa notkahdusta lukuun ottamatta. Vuoden 2013 jälkeen tapaturmamäärät ovat kääntyneet laskuun. Vuosina 2011 ja 2013 työmatkatapaturmia on sattunut muita vuosia enemmän.

Kuva 2. Yrittäjien korvatut työmatka- ja työpaikkatapaturmat sattumisvuoden mukaan (TVK 2017b, 47.)

Vertaillessa yrittäjien työpaikkatapaturmia palkansaajiin, vakavuusjakauma on erilainen. Yrittäjille sattuu vakavampia tapaturmia ja suurempi osa johtaa yli 30 päivän työkyvyttömyyteen. Yrittäjät tekevät yleensä samoja töitä kuin palkansaajat samassa yrityksessä ja tämä selittää vakavammat tapaturmat yrittäjillä. Tästä johtuen on tärkeää, että yrittäjät vakuuttavat itsensä vapaaehtoisella yrittäjän tapaturmavakuutuksella. (TVK. 2017b, 46.)

Jakaumat työsuorituksen mukaan 39,2 prosenttia yrittäjien työpaikkatapaturmista liittyi henkilön liikkumiseen, 16,1 prosenttia esineiden käsittelyyn, 13,3 prosenttia taakan käsivoimin siirtämiseen ja 12,9 prosenttia käsikäyttöisillä työkaluilla työskentelemiseen. Kuvan 3 vertailussa on nähtävissä yrittäjien ja palkansaajien erot, missä olosuhteissa työpaikkatapaturmia sattuu. (TVK 2017b, 46.)

Kuva 3. Yrittäjien ja palkansaajien työpaikkatapaturmien vertailu työsuoritusten mukaan (TVK 2017b, 46)

Toimialoittain eniten tapaturmia sattuu rakennusalalla noin 31,0 prosenttia, seuraavaksi korkeimmat luvut noin 11,8 prosenttia kaupanaloilla sekä 11,2 prosenttia kuljetus- ja varastoinnin aloilla. Teollisuudessa vastaavasti luku on 8,4 prosenttia. Rakennus-, kuljetus- ja varastointialoilla työpaikkatapaturmien määrät ovat pienentyneet viime vuosina, kun taas majoitus ja ravintola-alalla lisääntyneet. (TVK 2017b, 46.)

2.2 Vakuuttamisvelvollisuus ja vakuutettavat

Henkilöllä, jolla on yrittäjän eläkelain (1272/2006) mukainen eläkevakuutus, on oikeus saada itsensä vakuutetuksi yrittäjätyössä sattuvien vahinkotapahtumien varalta. Vakuutus otetaan yhdestä vakuutusyhtiöstä niin, että se kattaa yrittäjän eläkelain mukaisen eläkevakuutuksen vakuuttaman yrittäjätyön. Vakuutus ei voi alkaa takautuvasti. Vanhassa laissa (608/1948) ei YEL-vakuutus sidonnaisuutta ollut. Suomessa asuvalla henkilöllä oli oikeus saada vakuutus itselleen sekä niille perheenjäsenille ja muille hänellä työssään oleville henkilöille, jotka eivät tämän vanhan lain mukaan ole pakollisesti vakuutettavia. Näin henkilöt voivat turvata itselleen ja mainituille henkilöille oikeuden työssä

sattuneiden tapaturmien johdosta tämän lain mukaan myönnettäviin etuihin. (TVL 2015.)

Myöhemmin taulukossa 1 on esitetty keskeisemmät lakimuutokset ja vanhan lain mukaiset vakuuttamissäännöt eli se, ketkä voivat olla nykyisin vakuutetuna yrittäjän työ- ja vapaa-ajan vakuutuksella. Uudessa laissa (459/2015) henkilöllistä soveltamisalaa on yhtenäistetty työeläkelainsäädännön kanssa. Henkilöllisen soveltamisalan pääsäännökset ovat 8 ja 9 §:ssä, jotka määrittelevät, mitä laissa tarkoitetaan työntekijällä. Vanhassa laissa oli työsuhteen määritelmä, uudessa viittaus työsopimuslakiin ja ansiotarkoituksessa tehtävän työn vakuuttaminen. (TVL 2015.)

Vastaavasti työntekijöiden vakuuttamisvelvollisuus on työnantajalla, jos maksettavat palkat ylittävät kalenterivuodessa 1200 euroa. Raja on työntajakohmainen eli kaikki työnantajan saman kalenterivuodenaikana maksetut palkat lasketaan yhteen. Vakuuttamisvelvollisuus koskee kaikkia Suomessa tehtyä työtä. Vakuutus on otettava ennen työteon alkua tai, kun vakuuttamisvelvollisuuden alaraja täyttyy. Vakuutusta ei voi ottaa takautuvasti vakuutuksen piiriin kuulumisella ei ikärajaa. (LähiTapiola 2016b, 3.)

Taulukossa 1 on nähtävissä muutos myös, johtavassa asemassa tehdystä työstä. Johtavassa asemassa työtä tekevä rinnastetaan työntekijään, kun ne vastaavat työeläkelainsäädäntöä. Vanhaan verrattuna muuttuvat näin ollen omistusrajat sekä johtavan aseman ja perheenjäsenen määrittely. Nykyisin osakeyhtiössä otetaan omistusosuuden rinnalla huomioon osakkeiden tuottama äänimäärä ja sekä omistusosuutta laskettaessa otetaan huomioon myös välillinen omistaminen. (TVL 2015.) Johtavalla asemalla tarkoitetaan toimitusjohtajuutta, hallituksen jäsenyyttä sekä muuta vastaavaa asemaa tai vastaavaa tosiasiallista määräämisvaltaa osakeyhtiössä tai muussa yhteisössä (459/2015).

Osakkaat tai yhtiömiehet jotka omistavat alle 30 prosenttia ja työskentelevät yrityksessä ilman palkkaa eivät kuulu pakollisesti vakuutettaviin eivätkä myöskään saa vapaaehtoista vakuutusta. Vanhan lain mukaan ne osakkaat, jotka omistivat alle 30 prosenttia ja eivät nostaneet palkkaa kuuluivat lakisääteisen

tapaturmavakuutuksen piiriin. Maksun perusteena käytettiin silloin tapaturma- ja ammattitautilain mukaista vuosityöansion minimiä, joka oli 12 560 euroa.

Kuten taulukossa 1 avoimen yhtiön yhtiömies ja kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies eivät enää nykyisin kuulu pakollisesti vakuutettaviin. Työtapaturmavakuutuksen ja työeläkevakuutuksen yrittäjäkäsitteet ovat siten yhteneväiset. Vanhassa laissa yhtiömies, jolla on yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa enintään 50 prosenttia määräämisvallasta tai yhtiöosuuksista kuuluivat pakollisen vakuutuksen piiriin.

Perheenjäsenten osalta lakiin ei enää sisälly poikkeusäännöstä, jonka mukaan työnantajansa kanssa samassa taloudessa asuva perheenjäsen jää vakuutuksen ulkopuolelle. Hän voi työtapaturma- ja ammattitautilain eli TyTAL:n mukaan kuulua vakuutukseen, jos työsuhteen tunnusmerkit täyttyvät. Aikaisemmin perheenjäsenet olivat mahdollista vakuuttaa vapaaehtoisella vakuutuksella. (TVL 2015.) Perheenjäsenet jotka tekevät työtä työsuhteessa ammatin- tai elinkeinoharjoittajan taloudessa ovat pakollisesti vakuutettavia. (Lähi-Tapiola 2016b, 3.) Perheenjäsenen määritelmä TyTAL 9 § *perheenjäsenellä tarkoitetaan aviopuolisoa ja avopuolisoa sekä henkilöä, joka on 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle sukua suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa ja asuu tämän kanssa samassa taloudessa. Avopuolisolla tarkoitetaan yrityksessä johtavassa asemassa työskentelevän kanssa yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa asuvaa henkilöä.*

Taulukko 1. Mikä muuttui vakuuttamisessa (LähiTapiola 2016)

Mikä muuttui?	Uusi työtapaturma – ja ammattitautilaki (TyTAL) 1.1.2016	Vanha tapaturmavakuutuslaki 31.12.2015 saakka
Vakuuttamisvalvollisuus raja työntekijöillä	Yli 1 200 euroa kalenterivuodessa raja on työnantajan- ja kalenterivuosi-kohtainen	Yli 12 päivää vuodessa
Työsuhteen määritelmä työntekijöillä	Työsopimuslain mukainen määritelmä ja tulkinta työllä oltava ansiotarkoitus	Lailla oma määritelmä, yhtenäinen tulkinta puuttui
YEL-vakuutettu yrittäjä	TyTAL mukaan vapaaehtoisesti vakuutettava	Vakuutettu pakollisesti tai vapaaehtoisesti riippuen omistussuhteista
YEL-työtulo	Vahvistettu YEL-työtulo vakuutuksen vuosityötulona	Käytetty sovittua vuosityöansiota
Alle 18-vuotias yrittäjä	Työpanosta vastaavan vuotuisen työtulon suuruiseksi	Käytetty sovittua vuosityöansiota
Yli 68-vuotias yrittäjä	Työpanosta vastaavan vuotuisen työtulon suuruiseksi, voidaan jatkaa vain samassa vakuutusyhtiössä, jossa vakuutus on ollut aikaisemmin	Käytetty sovittua vuosityöansiota
Johtavassa asemassa tehtävä työ	30 % tai sen alle omistava ja johtavassa asemassa työskentelevä pakollisesti vakuutettava , jos saa vastiketta työstä Osakas, joka on johtavassa asemassa ja omistaa yli 30 % on vapaaehtoisesti vakuutettava	Alle 50 % omistava ja johtavassa asemassa työskentelevä pakollisesti vakuutettava Yli 50% omistava ja johtavassa asemassa (yksin tai perheenjäsenen kanssa) vapaaehtoisesti vakuutettava
Yrityksessä työskentelevä omistaja (omistus alle 30 % tai sen alle), <u>joka ei nosta palkkaa</u>	Jää TyTAL ulkopuolelle	Vakuutettu vähimmäisvuosityöansiolla 12 260 euroa (2015) pakollisessa vakuutuksessa
Ay:n ja Ky:n vastuunalainen yhtiömies	TyTAL mukaan vapaaehtoisesti vakuutettavia kaikki vastuunalaiset yhtiömiehet	Jos päätösvalta yhtiöstä alle puolet, pakollisesti vakuutettava ja yli puolet vapaaehtoisesti vakuutettava
Samassa taloudessa asuva yrittäjän perheen jäsen	Työsuhteisena kuuluu pakollisesti vakuutettaviin	Pakollisen turvan ulkopuolella, on vakuutettu vapaaehtoisella

Tilanteissa joissa työnantajalla ei ole velvollisuutta työntekijän vakuuttamiseen tai hän on laiminlyönyt vakuuttamisvelvollisuuden, työntekijällä on aina oikeus korvaukseen työtapaturman tai ammattitaudin johdosta. Tapaturmavakuutuskeskus (TVK) käsittelee ja maksaa korvaukset. (Vakuutuskäsikirja 2017, 12.)

Työntekijän määrittäminen on seuraava työsopimuslaissa (55/2001) työntekijät sitoutuvat henkilökohtaisesti tekemään työtä työnantajan lukuun tämän johdon

ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastinetta vastaan. Työntekijänä vakuutettavat työskentelevät työnantajaan työ- ja virkasuhteessa.

2.3 Sopimuksen voimaantulo, muuttaminen ja päättäminen

Yrittäjän tapaturmavakuutus tulee voimaan vakuutushakemuksella aikaisintaan, kun se on saapunut todistettavasti vakuutusyhtiöön ja yrittäjällä on voimassa oleva YEL-vakuutus. Vakuutushakemuksen voi tehdä myös suullisesti, sillä hakemukselle ei vaadita määrämuotoa. Hakemuksella ilmoitetaan perustiedot yrityksestä ja toimialasta sekä, onko yrityksellä työntekijöitä. Ilmoituksessa kysytään myös, haetaanko vakuutusta työntekijöille ja yrittäjälle. Vakuutusmaksun määräytymistä varten tarvitaan yrittäjän YEL-työtulo ja ammattinimike. Vakuutuksenottajalla on velvollisuus ilmoittaa vakuutusta ottaessa kaikki tarpeelliset tiedot vakuutusmaksun määrittämistä varten, kuten laissa 159 §:ssä säädetään. Takautuvasti vakuutusta ei saateta voimaan, mutta myöhemmästä alkamisajasta voidaan sopia. (Mänttari & Nyssölä 2016, 229–230.)

Yrittäjän työajan vakuutusta koskee myöntämispakko TyTAL 157 § mukaan, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Vakuutusyhtiö voi kieltäytyä vakuutuksen myöntämisestä, jos vuosityöansio on vahvistettu YEL-työtulon enimmäismäärää suuremmaksi tai joka myönnetään 68 vuotta täyttäneelle yrittäjälle. Vakuutusta ei ole pakko myöntää sellaiselle yrittäjälle, jolla on yhtiölle erääntyneitä riidattomia saatavia 191 §.

Vakuutus päättyy yrittäjän irtisanoessa tai YEL-vakuutuksen päättyessä. Vakuutus voidaan päättää takautuvasti, jos YEL-vakuutuksen päättyminen tulee tietoon takautuvasti ja vakuutus on ollut voimassa yli neljä kuukautta. Poikkeuksena TyTAL193 §, jos YEL-vakuutus ei tule voimaan, koska yrittäjätointiminta ei ole lain mukaisesti jatkunut yhdenjatkoisesti vähintään neljää kuukautta. Vakuutus päättyy yritystoiminnan päättyessä. Tällainen tilanne voi tulla uudella yrittäjällä, joka aloittaa yritystoiminnan ja lopettaa sen ennen kuin neljä kuukautta on täyttynyt. Tässä tapauksessa YEL-vakuutus perutaan alkamisestaan. Vakuutusyhtiö voi päättää vakuutuksen kahdesta eri syystä TyTAL 192 § mukaan. Vakuutuksenottaja on laiminlyönyt vakuutusmaksunsa tai antanut

vääriä tai puutteellisia tietoja korvausasioissa tai vakuutusmaksun määräämistä varten.

Muutokset vakuutuskauden aikana on myös ilmoitettava. Vakuutuksenottajalla eli yrittäjällä on vakuuttamista koskevien säännösten mukaan velvollisuus antaa vakuutusyhtiölle kaikki vakuutuksen hoitamista varten tarpeelliset tiedot, eli jos työnlaatu olennaisesti muuttuu tai muuttuvasta YEL-työtulosta taikka YEL-vakuutuksen päättämisestä vakuutuskauden aikana. Vakuutusyhtiön on annettava vakuutuksenottajalle kirjallinen vahvistus vakuutuksen voimassaolosta sekä vakuutuksen päättymisestä. (Mänttari & Nyssölä 2016, 255–256.)

2.4 Lakisääteisen tapaturmavakuutuksen maksuperusteet

Yrittäjän työ- ja vapaa-ajanvakuutus eroaa maksuperusteissa työntekijöiden vakuutuksen vakuutusmaksuperusteista. Työntekijöiden vakuutuksessa on valittavissa kaksi eri vaihtoehtoa, jotka ovat taulustomaksuperusteinen tai erikoismaksuperusteinen vakuutus. Taulustomaksuperusteinen vakuutus perustuu vakuutusyhtiön soveltamaan riskiluokitukseen. Erikoismaksuperusteisessa vakuutuksessa taas tulee ottaa huomioon vakuutuksenottajan aiheutuneet korvaukset ja täyskustannusmaksut maksua määriteltäessä. Nämä tulee ottaa huomioon myös, jos vakuutuksenottajan teettämän työn määrä on tapaturmariskin arvioinnin tilastollisen tuotettavuuden kannalta riittävän suuri. (Mänttari & Nyssölä 2016, 238.) Maksuperusteet on laadittava TyTAL166 § mukaan pakolliselle vakuutukselle, vapaaehtoiselle työajan vakuutukselle ja vapaa-ajan vakuutukselle kullekin erikseen. Maksun muodostamisessa sovelletaan vakuutusyhtiön maksuperustetta, jonka yhtiön hallitus vahvistaa vuosittain.

Maksuperusteiden on oltava perustaltaan riskivastaavat ja niiden on kohdeltava kaikkia vakuutuksenottajia yhdenmukaisesti. Riskivastaavuudella tarkoitetaan, että maksuperusteet on laadittava siten, että vakuutusmaksut ovat kohtuullisessa suhteessa vakuutuksista aiheutuvien, odotettavissa olevien kustannusten pääoma-arvoon. Vakuutettujen etujen turvaavuus ja tapaturma- ja ammattitautiriski on otettava huomioon vakuutusmaksua määrätessä. Vakuutusmaksuprosentti määräytyy yrittäjätyön riskin perusteella kuten pakollisessakin vakuutuksessa. (TVK 2017a, 43.)

Taulukossa 2 on esitetty ammattiluokittain esimerkkejä vakuutusmaksusta yrittäjän työ- ja vapaa-ajanvakuutuksesta. Riskialttiimman työn hinnoittelussa on nähtävissä korkeampi maksuntaso työajan vakuutuksessa esimerkiksi rakennus- ja kuljetusalalla. Tämä johtuu siitä, että näillä aloilla on korkeampi tapaturma-alttius esimerkiksi arkkitehdin tekemän toimistotyön tapaturma-alttiuteen verrattuna. Kuvan esimerkit on laskettu kolmen ammattiryhmän (rakennustyömiehen, arkkitehdin ja kuorma-autonkuljettajan) minimivuosityöansiolla, jonka määrä on 7645 euroa ja 30 000 euron vuosityöansiolla sekä 80 000 euron vuosityöansiolla laskettuina. Kuvassa on esitetty myös päiväraha ja eläkkeiden korvauksen tasot vastaavilla vuosityöansiolla sekä lisäksi korvattavat kulut. Esimerkkilaskelmat on tehty LähiTapiolan tarjouslaskurilla.

Taulukko 2. Esimerkkejä vuosimaksusta ja korvauksista (LähiTapiola 2017)

Vuosityöansio 7 645 euroa			
Rakennustyömiestä:			
Työajan vakuutus	505 euroa	Työ- ja vapaa-ajan vakuutus	789 euroa
Arkkitehti:			
Työajan vakuutus	55 euroa	Työ- ja vapaa-ajan vakuutus	182 euroa
Kuorma-autonkuljettaja			
Työajan vakuutus	436 euroa	Työ- ja vapaa-ajan vakuutus	697 euroa
7 645 euron YEL-työtulolla korvaukset ovat:			
	Päivässä €	Kuukaudessa €	Vuodessa €
Päiväraha	21,24	637,08	7 645,00
Täysi tapaturmaeläke	18,05	541,52	6 498,25
Perhe-eläke enimmillään vain leski korvauksensaajana	8,49	254,83	3 058,00
leski ja 1 lapsi	12,74	382,25	4 587,00
leski ja useampi lapsi	14,87	445,96	5 351,50
Vuosityöansio 30 000 euroa			
Rakennustyömiestä:			
Työajan vakuutus	1 981 euroa	Työ- ja vapaa-ajan vakuutus	3 098 euroa
Arkkitehti:			
Työajan vakuutus	214 euroa	Työ- ja vapaa-ajan vakuutus	713 euroa
Kuorma-autonkuljettaja			
Työajan vakuutus	1 713 euroa	Työ- ja vapaa-ajan vakuutus	2 736 euroa
30 000 euron YEL-työtulolla korvaukset ovat:			
	Päivässä €	Kuukaudessa €	Vuodessa €
Päiväraha	83,33	2 500,00	30 000,00
Täysi tapaturmaeläke	70,83	2 125,00	25 500,00
Perhe-eläke enimmillään vain leski korvauksensaajana	33,33	1 000,00	12 000,00
leski ja 1 lapsi	50,00	1 500,00	18 000,00
leski ja useampi lapsi	58,33	1 750,00	21 000,00
Vuosityöansio 80 000 euroa			
Rakennustyömiestä:			
Työajan vakuutus	4 427 euroa	Työ- ja vapaa-ajan vakuutus	5 264 euroa
Arkkitehti:			
Työajan vakuutus	478 euroa	Työ- ja vapaa-ajan vakuutus	1316 euroa
Kuorma-autonkuljettaja:			
Työajan vakuutus	3 828 euroa	Työ- ja vapaa-ajan vakuutus	6 666 euroa
	Päivässä €	Kuukaudessa €	Vuodessa €
Päiväraha	222,22	6 666,67	80 000,00
Täysi tapaturmaeläke	188,89	5 666,67	68 000,00
Perhe-eläke enimmillään vain leski korvauksensaajana	88,89	2 666,67	32 000,00
leski ja 1 lapsi	133,33	4 000,00	48 000,00
leski ja useampi lapsi	155,56	4 666,67	56 000,00
Lisäksi korvataan:			
➤ Vakuutuksesta korvataan tapaturman aiheuttamat tarpeelliset sairaanhoitokulut.			
➤ Haittarahaa maksetaan vahingoittuneelle, jos tapaturmasta jää pysyvä haitta. Haittarahan suuruus määräytyy haittaluokan mukaan.			
➤ Kuntoutus korvataan, jos tapaturmasta aiheutuu pitkäaikaisia työ- ja toimintakyvyn tai ansiomahdollisuuksien rajoituksia.			
➤ Hautausapu maksetaan kuolemaan johtavasta tapaturmasta.			

2.5 Päivärahassa ja eläkkeissä tapahtuneet muutokset

Yleisesti yrittäjän työ- ja vapaa-ajalla vakuutuksen perusteella maksettavissa korvauksissa, ansiomenetykskorvauksissa ja perhe-eläkkeissä käytetään YEL-työtulon mukaista vuosityöansiota (TVL 2015, 11). TyTAL 188 §:n mukaan työajalla sattuvissa vahingoissa käytetään yrittäjän vuosityöansiota, joka on hänelle vahvistetun yrittäjän eläkelain 112 §:n mukaisena. Korvauksia maksetaan vahinkopäivänä voimassa olevan työtulon suuruisena. Tätä käytetään vakuutuksessa ansionmenetykskorvauksena ja perhe-eläkkeen perusteena. Työajan vahingoista ei tehdä laskennallisia vähennyksiä kuten vapaa-ajan vahingoissa.

Aikaisemmin yrittäjä sai määritellä työtulon vapaammin yrittäjän työ- ja vapaa-ajan vakuutuksessa. Myöhemmin taulukossa 12 (Luvussa 4.2 Varsinais-Suomen yrittäjät, joiden tapaturmavakuutuksen työtulo muuttui 1.1.2016) on nähtävissä työtulot ennen muutosta. Työtulot ovat olleet korkeammalla tasolla kuin YEL-työtulo. Tästä johtuen myös korvaustasossa on tapahtunut pudotusta.

Vapaa-ajan vakuutuksen perusteella ei korvata ammattitautia tai sen pahenemista, työliikkeen kipeytymistä eikä toisen aiheuttamaa pahoinpitelyä (201 §).

Vapaa-ajan vakuutuksen perusteella ei korvata myöskään:

- 1) *potilasvahinkolaissa tarkoitettua vahinkoa;*
- 2) *vahinkotapahtumaa, jonka johdosta vahingoittuneella on oikeus muun lain nojalla tämän lain mukaiseen korvaukseen;*
- 3) *vahinkotapahtumaa, jonka johdosta vahingoittuneella on oikeus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaiseen korvaukseen työtapa-
turmasta tai ammattitaudista;*
- 4) *liikennevakuutuslaissa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion vastaavassa laissa tarkoitettua liikennevahinkoa; eikä*
- 5) *raideliikennevastuulaissa (113/1999) tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion vastaavassa laissa tarkoitettua raideliikennevahinkoa.*

Vapaa-ajan vakuutuksen perusteella maksettavia korvauksia koskevia erityissäännöksiä käsitellään TyTAL 202 ja 203 §:ssä. Mittavin muutos päivärahakorvauksiin tuli vapaa-ajalla sattuviin tapaturmiin. Päivärahaan tehdään jatkossa laskennallinen sairausvakuutuslain mukainen korvausta vastaava vähennys, jotka on esitetty taulukossa 3. Esimerkiksi sadan euron päivärahasta

vähennetään 70 prosentin osuus ja vähennys pienenee 5 prosentin välein porrastetun euromäärän mukaan aina 30 prosentin vähennykseen asti. (TVL 2015, 11.)

Taulukko 3. Korvauksista tehtävät vähennykset (459/2015)

Päivärahan määrä vähentämättömänä euroa	Vähennys %
— 100,00	70
100,01 — 120,00	65
120,01 — 150,00	60
150,01 — 175,00	55
175,01 — 210,00	50
210,01 — 260,00	45
260,01 — 340,00	40
340,01 — 500,00	35
500,01 —	30

Taulukossa 4 on esitetty taulukon 2 kanssa yhtenevillä vuosityöansioesimerkeillä maksettavat yrittäjien korvaukset ennen ja jälkeen lakiuudistuksen. Taulukosta voi nähdä erot työ- tai vapaa-ajalla sattuviin päivärahakorvuksiin sekä yrittäjällä kelasta maksettavaan päivärahaan. Yrittäjä, jolla ei ole yrittäjän työ- ja vapaa-ajan vakuutusta on oikeutettu saamaan kelan päivärahaan.

Taulukko 4. Esimerkkejä tapaturman korvauksista (LähiTapiola 2017)

ESIMERKKEJÄ PÄIVÄRAHAKORVAUKSISTA:
<p>Yrittäjä, YEL-työtulot 7 645 / 30 000 / 80 000 yrittäjien tapaturmavakuutus voimassa</p> <ul style="list-style-type: none"> Huom. Yrittäjien tapaturmavakuutuksesta maksetaan ansionmenetykskorvausta, mikäli vahingoittunut on työkyvytön joko kokonaan tai osittain vähintään kolmena peräkkäisenä päivänä, vahinkopäivää lukuun ottamatta. Päiväraha on verotettava etuus.
<p>Tapaturma sattuu työajalla, työtulot 7 645 / 30 000 / 80 000</p> <ul style="list-style-type: none"> Yrittäjän tapaturmavakuutuksesta korvataan sairaanhoitokulut + päiväraha 637 / 2 500 / 6 667 euroa / kuukaudessa (asiakas hakee korvasta suoraan tapaturmayhtiöstä) Mikäli yrittäjällä ei tapaturmavakuutusta ole, olisi Kelan korvaus 617 / 1 750 / 2 598 euroa / kuukaudessa
<p>Tapaturma sattuu vapaa-ajalla 1.1.2016 jälkeen</p> <ul style="list-style-type: none"> Vapaa-ajan vakuutuksen perusteella maksettavasta päivärahasta tehdään laskennallinen vähennys ajalta, jolta vahingoittuneella on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa saman vahinkotapahtuman johdosta (taulukko 3) Yrittäjän tapaturmavakuutuksesta korvataan sairaanhoitokulut + päiväraha 637 (7 645) / 2 500 (30 000) euroa – 70 % vähennys, 6 667 euroa (80 000) – 45 % vähennys. Korvaukset vähennyksen jälkeen 191 / 750 / 3667 euroa. Kela korvaa osan korvauksesta omien laskentasääntöjensä mukaan, korvaus 617 / 1750 / 2 598 euroa / kuukaudessa <ul style="list-style-type: none"> Yhteensä 808 euroa Yhteensä 2 500 euroa Yhteensä 6 262 euroa (asiakas hakee korvasta tapaturmayhtiöstä sekä Kelasta erikseen)
<p>Tapaturma sattuu vapaa-ajalla 1.1.2016 ennen</p> <ul style="list-style-type: none"> Yrittäjä sai hakea korvauksen Kelasta sekä yrittäjän tapaturmavakuutuksesta, korvauksen suuruus oli 455 / 1 820 / 3 409 euroa Kelasta ja yrittäjän tapaturmavakuutuksesta 1 046 / 2 500 / 6 667 euroa. <ul style="list-style-type: none"> Yhteensä 1 501 euroa (YEL-työtulo 7 502 € 2015 minimi) Yhteensä 4 320 euroa (YEL-työtulo 30 000 €) Yhteensä 10 076 euroa (YEL-työtulo 80 000 €) <p>Kelan päiväraha Työtuloihin perustuvan sairauspäivärahan laskusääntö muuttui 1.1.2017. Laskelmat ovat arvioita. Päivärahan tarkkamäärä on aina tarkistettava päivärahan myöntäjältä.</p>

Vanhan lain (608/1948) mukaan 31.12.2015 saakka maksettiin täysimääräisenä yrittäjän tapaturman ansiomenetykskorvaus sekä Kelan sairauspäiväraha. Vapaa-ajalla sattuneesta vahingosta ei tehty vähennyksiä, joten yrittäjä sai näin tuplakorvauksen vapaa-ajan vahingosta. Varsinkin niillä yrittäjillä, joilla

YEL-työtulo on ollut minimi 7645 euroa ja yrittäjän tapaturmavakuutuksen vuosityöansio on ollut YEL-työtuloa huomattavasti korkeampi, on ollut huomattavasti parempi turva tapaturman sattuessa vapaa-ajalla. Tähän uudessa laissa haluttiin puuttua.

Uuden TyTAL 202 §:n mukaan vähennys tehdään jatkossa myös vapaa-ajan vakuutuksen perusteella maksettavasta tapaturmaeläkkeestä, jos vahingoittuneelle maksetaan samalta ajalta sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, muun lain nojalla maksettavaa työkyvyttömyyseläkettä ja sen jälkeistä vanhuuseläkettä. Lisäksi kuntoutusrahasta tehdään vastaava vähennys.

2.6 Tapaturmaa ja korvauksia koskevat säädökset

Uuteen lakiin on tarkennettu tapaturmaa ja korvauksia koskevia säädöksiä. Tiettyihin kohtiin on tehty yksityiskohtaisempia tarkennuksia, kuten sattumisolosuhteet, jossa tapaturma on sattunut, korvausten maksettaviin korvauslajien nimimuutoksiin, vahingon vireille tuloon, korvauspäätöksen antamiseen ja käsittelyaikoihin. Suurin merkittävin muutos yrittäjillä on se, että vanha sopimusvuosityöansio muuttui YEL-työtulo mukaiseksi. Uutena etuutena TyTAL on kirjattu korvaus palkan menetyksestä, joka aiheutuu tutkimuksen ja sen aiheuttaman työkyvyttömyyden aikana (48 §). Korvaus maksetaan enintään seitsemältä päivältä.

2.7 Korvausmenettely, korvausten hakeminen ja korvaukset

Yrittäjä korvausmenettely etenee saman tapaan kuten työntekijöillä, ainoastaan työnantajan osuus jää pois. Työnantaja tekee vakuutustodistuksen ja vahinkoilmoituksen vahingoittuneen kanssa, kun taas yrittäjä hoitaa kaiken itse. Korvausmenettely etenee myös samalla tavalla, jos tapaturma on sattunut vapaa-ajalla. Tapaturmista ja ammattitaudeista aiheutuvat hoitokulut korvataan yrittäjäasiakkaalle samoin perustein riippumatta siitä, onko hoito annettu yksityisessä vai julkisessa hoitolaitoksessa TyTAL 36 §:n mukaan. Vahingosta on ilmoitettava vakuutusyhtiöön viimeistään 30. päivänä vahinkopäivästä 195 §:n mukaan, jos yrittäjä laiminlyö ilmoituksen tekemisen, korvaus voidaan evätä osittain tai kokonaan.

Korvauksen hakeminen etenee niin, että vahingoittunut yrittäjä ilmoittaa tapaturmasta vakuutusyhtiölle yrittäjän oman verkkopalvelun tai vakuutusyhtiön verkkosivujen kautta. Ilmoituksen voi tehdä myös soittamalla suoraan korvauspalveluun. Nopein tapa on kirjautua verkkopalveluun ja täyttää vakuutustodistus. Vakuutustodistuksen voi tulostaa verkkopalvelusta tai sen voi valita puhelimeen tekstiviestiversiona. Vakuutustodistuksessa on tiedot vahingoittuneesta, vakuutuksesta ja vakuutusyhtiöstä. Vakuutustodistus toimitetaan hoitolaitokseen ja näin hoitolaitos saa tiedon, mihin se voi toimittaa ilmoituksen, lausunnot, maksusitoumuspyynnöt ja sairaskertomukset. Hoitolaitos voi näin laskuttaa suoraan vakuutusyhtiötä. Tarpeen mukaan korvauspalvelu voi pyytää lisätietoja vahingosta. Vahingosta on hyvä ilmoittaa mahdollisemman pian, jolloin myös korvaukset saadaan mahdollisimman pian vahingoittuneelle ja yrittäjän päiväraha maksuun. Vakuutusyhtiöt ovat velvoitettuja ilmoittamaan asiakkaiden vakavista tapaturmista aina myös poliisille ja työsuojeluviranomaisille. Tällaisia vakavia tapaturmia ovat esimerkiksi vaikea vamma tai kuolemaan johtava tapaturma. Vamma luokitellaan vaikeaksi, kun haitta on pysyvä ja se vaikeuttaa normaalia elämää. (LähiTapiola 2017c.)

2.8 Tapaturmista maksetut eläkkeet

Tapaturmavakuutuslaitosten liiton (TVL) tilastossa on jakauma yrittäjien vahvistetuista tapaturmaeläkkeistä. Tilastosta on rajattu tapaturmavakuutuslain vapaa-ajalla sattuneet vahingot. Tilastossa on tapaturmavakuutuslain (608/1948) 57 §:n mukaisella vapaaehtoisella työajan vakuutuksella vakuutettuja henkilöitä. Tilastot perustuvat TVL ylläpitämiin tietokantoihin lakisääteisellä tapaturmavakuutuksella korvattavien vahinkojen korvaustiedoista sekä tapaturmaeläkkeiden pääomatiedoista. Taulukon 5 tilastoissa ovat mukana kaikkien vakuutusyhtiöiden, valtiokonttorin sekä TVL:n tapaturmaeläketapaukset. Tapaturmaeläkepääätöksiä on tehty vuosittain 18–30 päätöstä vuosien 2009–2014 välisenä aikana. Tapaturmatilaston mukaan vuonna 2014 yrittäjille sattui 6 600 tapaturmaa eli noin 0,33 prosentti johti yrittäjän osa- tai täydelle tapaturmaeläkkeelle.

Taulukko 5. Yrittäjien vahvistetut eläkkeet (TVL 2015, 5)

ELÄKKEEN TASO	VAHVISTAMISVUOSI					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Täysi eläke	13	9	9	18	14	15
Osaeläke	5	10	9	12	8	6
YHTEENSÄ	18	29	18	30	22	21

Vahinkotyypeittäin jakauma on nähtävissä taulukossa 4. Taulukossa jaotellaan vahinkotyytit seuraavasti sen mukaan, onko eläke johtunut ammattitaidista tai työmatkalla taikka työpaikalla sattuneesta tapaturmasta. Tapaturmaeläkkeet tilastoidaan vahvistamisvuosittain. (TVL 2015, 6.)

Taulukko 6. Yrittäjien vahvistetut eläkkeet vahinkotyypeittäin (TVL 2015, 5)

VAHINKO-TYYPPI	VAHVISTAMISVUOSI					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ammattitauti	2	1	3	6	1	4
Työmatka	5	2	1	5	3	2
Työpaikka	11	26	14	19	18	15
YHTEENSÄ	18	29	18	30	22	21

Tapaturman sattumisajankohdan ja eläkkeen vahvistamisen välissä voi olla vuosien viive. Ammattitauti altistuminen on voinut tapahtua jopa kymmen vuotta ennen taudin ilmenemistä ja eläkkeen vahvistamista. Tapaturmaeläkkeen vahvistamisvuotena pidetään sitä vuotta, jolloin vahvistettua tapaturmaeläkettä vastaava korvauslajia on ensimmäisen kerran maksettu. (TVL 2015, 6.)

2.9 Tulevaisuuden näkymiä ja työelämän muutostarpeita

Tapaturmavakuutus lehdessä oli julkaistu Pulkkisen 2016 artikkelista, jossa hän sivuaa Milka Tynkkysen ja Tatu Mansikan tapaturmavakuutuskeskuksen informaatio- ja valvontayksikön analyysin elinkeinorakenteen muutoksesta,

työtaturmavakuuttamisen näkökulmasta. Analyysin mukaan töiden luonne ja riskiprofiili tulee muuttumaan. Fyysiset riskit vähenevät ja henkiset riskit lisääntyvät, kun palvelualojen kasvu jatkuu ja palvelut monimuotoistuvat. Työturvallisuuteen ja -terveyteen vaikuttavat työolosuhteet johtavat väistämättä työperäisten sairauksien muutokseen ja jopa uudentyyppisten sairauksien ilmenemiseen. Ajankohtaiseksi voi hyvinkin tulla vakuutusturvan kattavuuden uudelleen tarkastelu sekä paineita tarkastella nykyainsäädännön mukaisia etuuksia ja korvausperusteita, Tynkkynen toteaa. (Pulkinen 2016, 18.)

Sosiaali- ja terveydenhoitoalan työtehtävissä merkittäviä tapaturmatilanteita ovat potilasnostot, henkistä kuormitusta aiheuttava kiire, eettiset ongelmat työssä ja haastavat asiakastilanteet sekä työhön liittyvät väkivaltatilanteet ovat yleisempiä kuin muilla toimialoilla. Jos työt siirtyvät yrittäjille, herää kysymys siitä, ovatko esimerkiksi kunnat ja kuntayhtymät tulevaisuudessa näiden palveluiden tilaajia. Itsensä työllistäneiden osuuden kasvu johtaa väistämättä tilanteeseen, jossa yhä useampi työllinen ei kuulu lakisääteisen työtaturmavakuutuksen piiriin vai pitäisikö turvan lakisääteistä piiriä laajentaa käsittämään myös itsensä työllistävät työntekijät. (Pulkinen 2016, 20.)

Kansantalouden rakennemuutoksen myötä on odotettavissa, että yhä useampi työntekijä työskentelee tulevaisuudessa työympäristössä, joissa voi altistua huonon sisäilman aiheuttamille riskeille. Rakennusten kosteus- ja homevaurioihin sekä sisäilmanlaatuun liittyvät ongelmat ovat hyvin ajankohtaisia. Riskitekijöitä on tarkasteltava myös työturvallisuuden ja -terveyden sekä työtaturmavakuuttamisen näkökulmista. (Tynkkynen & Mansikka 2016, 7.)

Itsensä työllistäjien ja yksinyrittäjien osuus työvoimasta kasvaa ja sen myötä pakollisen tapaturmavakuutuksen piiristä siirtyvät vapaaehtoisen vakuutuksen piiriin. Underwritingjohtaja Janne Reini lfs:stä arvio, että yli puolet yrittäjistä ottaa yrittäjän tapaturmavakuutuksen työ- ja vapaa-ajalle. Ongelmana on kuitenkin liian alhainen työtulotaso, joka johtaa matalaan ansioturvatasoon. Reini toteaa YEL-sidonnaisuuden heikentäneen uuden TyTAL:n mukaan entisestään yrittäjän ansiotulotasoa. Yrittäjien ansiotyötulo laski lakiuudistuksen myötä suuremmalla joukolla kuin nousi. Haasteena tapaturmavakuuttamisen osalta Reini näkee myös työsuhteiden monimuotoistumisen ja uudet työskentely-

muodot, jotka ovat työsuhteen ja yrittäjyyden välillä. Hän myös listaa turvallisuushaasteeksi kansainvälistymisen mukana tuomat kommunikaatio-ongelmat sekä työntekijöiden ikääntymisen. (Pulkinen 2016, 20–23.)

Työelämää ja sosiaaliturvaa koskevassa lainsäädännössä, sopimuksissa ja käytännöissä ei ole kaikilta osin huomioitu itsensä työllistävien ammatinharjoittajien asemaa työntekijän ja työntekijän roolien välimaastossa. Akavan lakimies Paula Ilveksen mukaan yrittäjät ovat monesti työntekijän asemassa ilman työntekijän turvaa ja oikeuksia. Hän ei kuitenkaan kannata pakollista vakuutusta yrittäjällä vaan, että työnantajien vakuuttamisvelvollisuus ulottuisi toimeksiantosopimuksella työskenteleviin yrittäjiin. (Pulkinen 2016, 21–22)

3 YEL-VAKUUTUS, YEL-TYÖTULO JA SOSIAALITURVA

Eläkeyhtiö Elon (2017) mukaan yrittäjän YEL-vakuutus on otettava yritystoiminnan aloittamisesta 6 kuukauden kuluessa. Vakuutuksen voi ottaa takautuvasti kuluvalle ja kolmelle edelliselle kalenterivuodelle. Myöhässä otetusta vakuutuksesta peritään kuitenkin korotettumaksu eli vakuutus kannattaa ottaa ajoissa. YEL-vakuuttamista valvotaan. Eläketurvakeskus valvoo yrittäjän YEL-vakuuttamista. Yrittäjän laiminlyödessä vakuuttamisvelvollisuutensa, Eläketurvakeskus muistuttaa ja tekee vakuutuksen yrittäjän puolesta. Tällöin yrittäjä maksaa YEL-vakuutusmaksun korotettuna.

YEL-vakuutusmaksut 2017 (ks. Liite 2) on nähtävissä eri YEL-työtuloilla maksut, etuudet ja eläkkeen määrä. Yrittäjän YEL-maksu on 2017 taulukon 7 mukaan 24,1 prosenttia ja 25,6 prosenttia, josta alkava yrittäjä saa 48 kuukauden ajalta alennusta 22 prosenttia. Vastaavasti työnantaja maksaa työntekijästään palkasta TyEL-vakuutusmaksua, joka on 25,10 prosenttia. Luvussa 3.2 on tarkemmin YEL-työtulon määrittämisestä, millä tasolla yrittäjä työtulo kuuluisi olla. (LähiTapiola 2017b.)

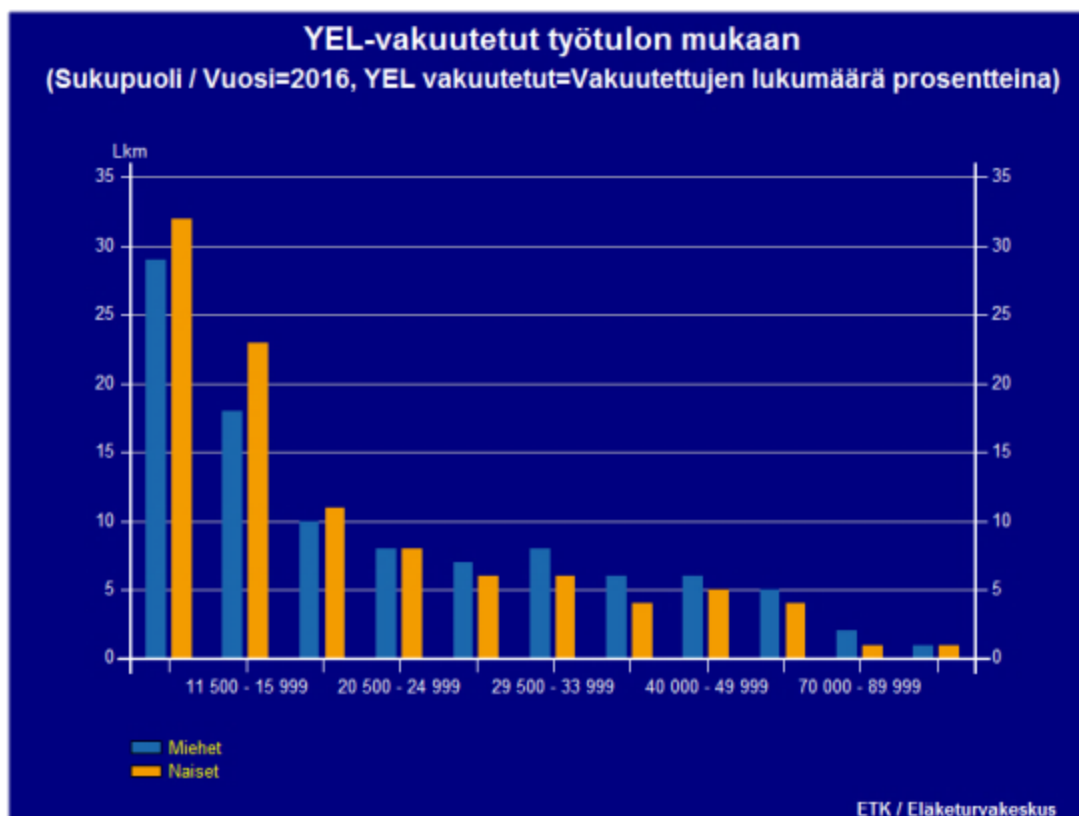
Taulukko 7. YEL-maksut 2017 (LähiTapiola 2017b.)

YRITTÄJÄN ELÄKEMAKSU Maksu on % työtulosta	2017
YEL-vakuuttamisen alaraja vuodessa	7645,25 €/v
YEL-vakuuttamisen yläraja vuodessa	173 625 €/v
Yrittäjän YEL-työtulo ennen osa-aikaeläkkeen alkamista vähintään	15 114,37 €/v
YEL-maksu (maksu on % työtulosta)	
· 18–52-vuotiaan yrittäjän maksu	24,10 %
· 53–62-vuotiaan yrittäjän maksu	25,60 %
· maksu 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan vuoden alusta	24,10 %
Ensimmäisen kerran yrittäjäksi ryhtyvälle 22 %:n alennus 48 kk:n ajalta	
· 18–52-vuotiaan yrittäjän alennettu maksu	18,798 %
· 53–62-vuotiaan yrittäjän alennettu maksu	19,968 %
· alennettu maksu 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan vuoden alusta	18,798 %

Yrittäjän eläkevakuutus on koko sosiaaliturvasi perusta. YEL-vakuutus kerryttää yrittäjälle aikanaan maksettavan eläkkeen sekä antaa taloudellista turvaa mahdollisen työkyvyttömyyden varalle. Esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeen muodossa, jos yrittäjä sairastuu, eikä hän pysty kuntoutuksen tai tuen avulla jatkamaan työn tekemistä. Työkyvyn täytyy olla alentunut sairauden, vian tai vamman vuoksi niin, ettei yrittäjä kykene työhön ainakaan vuoteen. YEL-vakuutus sisältää myös perheen toimeentuloa suojaavan perhe-eläketurvan. Perhe-eläke antaa kuolemantapauksessa turvaa yrittäjän perheelle. YEL-vakuutuksen työtulo vaikuttaa myös muuhun sosiaaliturvaasi, esimerkiksi Kelan myöntämiin sairaus-, äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahan sekä osittaisen vanhempain rahan määrään. (Elo 2017a.)

3.1 Eläketurvakeskuksen tietokannan mukaan YEL-työtulon taso 2016

YEL-työtulosidonnaisuus oli suurin muutos yrittäjän tapaturmavakuutuksen lakiuudistuksessa. Lisäksi se vaikuttaa yrittäjän kaikkeen sosiaaliturvatasoon kuten sairauspäivärahaan ja työttömyysturvaan. Vuonna 2016 oli YEL-vakuuttettujen jakautuminen eri työtuloluokkiin sukupuolittain seuraava (ETK) tilastotietokannan mukaan. Kuvassa 4 on nähtävissä naisten pienemmät työtulot verratessa miehiin. Yrittäjistä yli puolet oli vuonna 2016 matalimmissa työtuloluokissa 7 557–11 499 euroa ja 11 500–15 999 euroa. Loput yrittäjistä jakautuu tasaisesti 16 000 euron työtulosta aina maksimimäärään, joka on 171 625 euroa. Yrittäjän työtulo vahvistetaan vuosittain (YEL 112 §).

Kuva 4. YEL-vakuutettujen työtulon jakauma mukaan vuonna 2016 sukupuolittain (ETK 2017)

Vuonna 2016 yrittäjien keskimääräinen vahvistettu YEL-työtulo oli 23 000 euroa. Miehillä se oli 24 000 euroa ja naisilla 21 000 euroa. Yrittäjiä oli yhteensä 203 000, joista miehiä 135 000 ja naisia 68 000, eli naisia oli yrittäjistä noin kolmasosa. (ETK 2017.)

3.2 YEL-työtulo määrittäminen

Yritystoiminnan ansiotulolla tarkoitetaan ammatin- tai liikkeenharjoittajalle valtionverotuksessa vahvistettua yritystoiminnan ansiotuloa. Työtulon tulee vastata sellaista palkkaa, joka olisi maksettava, jos yrittäjän tilalle palkattaisiin yhtä ammattitaitoinen henkilö. Laissa todetaan myös, että työtulon on vastattava korvausta, jonka voidaan katsoa keskimäärin vastaavan sanottua yrittäjätyötä. Työtuloa voi muuttaa yrittäjän työpanoksen muuttuessa, mutta sen takautuva muuttaminen ei ole mahdollista (Salonen 2015, 113). YEL-työtulon tason oikeellisuutta arvioitaessa esiin on tullut myös se, että yrittäjät eivät muuta alkutyötuloa erityisen herkästi. Noin neljännes ei ole kertaakaan muuttanut työtuloaan YEL-vakuutuksen voimassaoloaikana. (Salonen 2015, 11.)

Taulukossa 8 tarkastellaan vuoden 2013 osalta yrittäjien todellista ansiotuloa verrattuna yrittäjän työtuloon. Taulukossa henkilömäärät ja eurot on esitetty sadan henkilön ja euron tarkkuudella. Alhaisimmissa ansiotuloluokissa yrittäjien työtulo suhteessa ansiotuloon on kohtuullisella tasolla. Mitä suurimmaksi ansiotulot nousevat, sitä vastaavasti työtulot pienenevät. Jos suhdeluku on alle sadan, YEL-työtulo on yrittäjällä keskimäärin pienempi kuin ansiotulo. Mitari kuvaa yrittäjien keskimääristä vakuuttamista tarkasteltavissa luokissa. (Salonen 2015, 119.)

Taulukko 8. Ammatin- ja liikkeenharjoittajien henkilömäärä, keskimääräinen verotettava ansiotulo 2013 (Salonen 2015, 119.)

Työtuloluokka	Henkilöitä	Ansiotulo, €	Työtulo, €	Työtulon osuus ansiotulosta, %
0–9 999	22 600	18 300	8 000	44
10 000–14 999	16 200	21 100	12 100	58
15 000–19 999	11 800	24 400	17 100	70
20 000–24 999	9 400	28 600	22 100	77
25 000–29 999	5 800	32 700	27 000	83
30 000–39 999	6 000	37 900	33 700	89
40 000–49 999	1 893	48 000	43 800	91
50 000–59 999	800	62 500	53 900	86
60 000–69 999	400	80 900	63 700	79
70 000–89 999	500	100 300	78 000	78
90 000–	700	155 700	128 200	82

*Henkilömäärät ja eurot on esitetty sadan henkilön ja euron tarkkuudella.

Taulukkoa tutkiessa on selkeästi havaittavissa, että lähes puolet yrittäjistä on alle 15 000 ansiotulon alapuolella ja ansiotulo on aina suurempi kuin työtulo. Tähän ryhmään voi kuulua sellaiset yrittäjät, jotka harjoittavat yritystoimintaa ammatinharjoittajana sekä osakeyhtiön puitteissa. Näistä osa saattoi toimia osayrittäjinä ja heidän todellisesta lukumäärästä ei ole saatavilla tarkkoja tilastoja. (Salonen 2015, 119.)

3.3 Yrittäjän työura ja eläketurva

Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden yrittäjien työurien pituus on 39 vuotta ja yrittäjäura alkaa yleensä vanhempana kuin palkansaajanura. Yrittäjien keski-ikä on 46 vuotta, kun taas palkansaajilla keski-ikä on 41 vuotta. Yrittäjistä naisten osuus on pienempi, miehiä on kaksi kolmasosaa. Yrittäjistä suurin osa kuuluu koulutustasolta perus- ja keskiasteen koulutustasolle. Ylemmän korkeakoulutuksen saaneita on vain 10 prosenttia yrittäjistä. Naisyrittäjät ovat yleensä korkeammin koulutettuja kuin miehet. (Salonen 2015, 10.)

Eläkkeelle yrittäjä siirtyy keskimäärin puolivuotta myöhempään kuin palkansaaja. Keskimääräinen YEL:n mukainen eläke on 420 euroa. Kuitenkin useammalla yrittäjällä on myös palkansaaja taustaa. Yhteen sovitettu yrittäjänä sekä palkansaajana kertynyt eläke on keskimäärin 1 270 euroa, mikä on noin 200 euroa matalampi kuin eläkkeensaajilla kaikkiaan. Matala työtulo yhdessä lyhyen yrittäjäuran kanssa merkitsee pientä eläkettä. (Salonen 2015, 11.)

3.4 Sairaskuluvakuutus

Yrittäjän sairastuessa yrittäjä hakee Kelasta sairausloman ajalle sairauspäivärahaa, kun työkyvyttömyys on kestänyt yli omavastuuajan. Omavastuu aika on sairastumispäivä ja sitä seuraavat kolme päivää. YEL-vakuutetun sairauspäiväraha määräytyy yrittäjän YEL-vuosityötulon mukaan. Tänä vuonna alkavan päivärahan perusteena käytetään 2015 keskimääräistä työtuloa tarkistetulla palkkakertoimella. Yrittäjän on mahdollista pyytää Kelaa laskemaan päiväraha työkyvyttömyysajalta 6 kuukauden YEL-työtulon perusteella, mikäli työtulo vuosituloksi muutettuna on vähintään 20 prosentti suurempi kuin verotuksessa todettu työtulo. Tässä tapauksessa Kela laskee työtulon 6 kuukauden ajalta välittömästi ennen työkyvyttömyyden alkamista ja kertoo ne kahdella vuositulon saadakseen. Yrittäjällä, jolla ei ole YEL-vakuutusta, maksetaan päiväraha verottajalle ilmoitettujen tulojen mukaan. (Suomen Yrittäjät 2017.)

Taulukossa 9 on esitetty 12 645, 30 000 ja 80 000 euron YEL-työtuloilla Kelan päivärahan suuruus yrittäjän sairastuessa ja YEL-vakuutusmaksu vastaavilla työtulolla vuodessa. Päiväraha tietoja nähtävissä lisää (ks. liite 2).

Taulukko 9. Sairaspäivärahan suuruus YEL-työtulolla (YEL-vakuutusmaksut 2017)

YEL-työtulo (€)	YEL-maksu (€)/vuosi *24,1 % / 25,6 % työtulosta	Päiväraha (€)/kk
12 645	1 842 / 1 957	617
30 000	7 230 / 7 680	1 750
80 000	19 280 / 20 480	2 598

* 24,1 %, 18–52 ja yli 63 –vuotiaat ja 25,6 %, 53–63 –vuotiaat, aloittava yrittäjä saa alennusta – 22 % vuosimaksusta 48 kuukauden ajalta.

Kelan sivuilta löytyy laskuri, jolla yrittäjä voi laskea korvaukseen suuruuden. Korvausta voi hakea sähköisesti tai täyttämällä paperihakemus, jonka voi lähettää liitteineen Kelaan. Korvaus tulee tehdä 2 kuukauden kuluessa työkyvyttömyyden alkamisesta. (Kela 2017.)

3.5 Työttömyysvakuutus

Työttömyysturva muodostuu työmarkkinatuesta ja työttömyyspäivärahasta (perus- tai ansiopäiväraha). Työttömyysturvaa säätelee työttömyysturvalaki (1290/202). Työttömyysturvaa hoitaa työmarkkinatuen ja peruspäivärahan osalta Kansaneläkelaitos Kela sekä ansiosidonnaisen työttömyysturvan osalta eri alojen työttömyyskassat. (Kela 2017.)

Yrittäjän työttömyysoppaan (2016) mukaan AYT-kassan jäsenmaksu on 3,7 prosenttia 5 800 euroa ylittävästä osasta 25 000 euron työtuloon saakka ja tämän ylittävästä osasta 2,7 prosenttia. Alla olevat Taulukon 10 esimerkit on esitetty työtuloilla 12 420, 30 000 ja 80 000 euroa. Lisäksi päivärahaan lisätään lapsikorotus alle 18-vuotiaista huolettavista, päivärahan suuruus lapsikorotuksella saa olla 90 prosenttia ansiopäivärahan perusteena olevasta päiväpalkasta. Lapsikorotus on yhdestä lapsesta 5,27 euroa, kahdesta 7,74 euroa tai useampi lapsi 9,98 euroa per päivä.

Taulukko 10. AYT-kassan jäsenmaksu ja päiväraha suuruus 2016 (AYT 2016)

Työtulo (€)	AYT jäsenmaksu (€)	Päiväraha (€)
12 420	244,94	39,64
30 000	845,40	70,30
80 000	2195,40	116,09

*Ilman jäsenyyttä, yrittäjän työttömyyspäiväraha on Kelasta (32,68 €/pv)

*esimerkki 30 000 € työtulolla, ei lapsia

(39,64 €-32,68 € ansio-osa) + (perusosa 32,68 €) = 39,64 €/pv

Yrittäjän oikeus työttömyyspäivärahaan on (2017) yrittäjien työttömyyskassan eli AYT:n mukaan yrittäjällä, jolla täytyy seuraavat ehdot: YEL-vakuutus tulee olla maksettu ja yrittäjänä toimittaessa työssäoloehdon tulee täytyä. Työssäoloehto täyttyy, kun henkilö on edellisten 48 kuukauden aikana (tarkastelujakso) työskennellyt yhteensä 15 kuukautta yrittäjänä siten, että yritystoiminta

on ollut laajuudeltaan olennaista. Olennainen yrittäjäyys edellyttää vähintään 12 564 euron vahvistettua YEL-työtuloa 2016 ja 2017 vähintään 12 564 euroa.

4 TUTKIMUS, ANALYYSI JA HAASTATTELUT

Tutkimuskysymyksiin vastaukset saadaan käyttämällä kvalitatiivisen tutkimuksen eri metodeita. Muutosta voidaan kuvata ilmiönä. Tutkimuksen vastaukset saadaan tutkimalla lakimuutosta teoreettiseen tiedon avulla, Varsinais-Suomen asiakaskantaa muutoshetkellä ja toimeksiantajan asiantuntijoiden teema-haastatteluiden avulla.

4.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Tässä opintäytetyössä käytetään tutkimusmenetelmänä kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Käyttämällä kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää kuvataan todellista elämää ja todellisuuden monimuotoisuuden vuoksi kvalitatiivisella tutkimuksella voidaan tutkia kohdetta kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto kerätään tyypillisesti ihmisiltä luonnollisissa tilanteissa ja kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Aineistoa analysoidaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti, joka mahdollistaa odottamattomien seikkojen paljastamisen. (Hirsjärvi ym. 2009, 160.)

Tutkimuksessa voidaan käyttää myös nimitystä tapaustutkimus, tapaustutkimuksessa käytetään erilaisia tiedonkeruu- ja analysointitapoja. Tapausta tutkimalla pyritään lisäämään ymmärrystä tietyistä ilmiöistä pyrkimättä kuitenkaan yleistettävään tietoon. Kun ilmiötä tutkitaan perusteellisesti, saadaan ilmiöstä esille se, mikä on merkittävää. Tapaustutkimuksella yksittäistapauksia pyritään tutkimaan niiden luonnollisessa ympäristössään kuvailemalla yksityiskoh- taisesti tutkittavaa ilmiötä. (KvaliMOTV 2017.) Kvalitatiivisen tutkimuksen analyysin pätevyyttä ja luottavuutta on myös hyvä arvioida. Tutkimusta tehtäessä on hyvä myös pohtia, mitä tutkimuksessa todella halutaan mitata ja käytettävät mittarit tulee asettaa sen mukaan. Oikein valitut mittarit ovat tutkimuksen kokonaisvaliditeetin kannalta välttämättömiä. (Issues of Reliability & Validity 2017.)

Tutkimuksessa on otanta Varsinais-Suomen yrittäjäasiakkaiden työtulon tilanteesta muutoshetkellä. Teemahaastattelun haastateltavat henkilöt on valittu muutokseen liittyen niin, että he työskentelevät sellaisissa tehtävissä, jossa he ovat konkreettisesti muutoksen ytimessä. Näiden kahden aineiston yhdistäminen lisää tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuuden arviointi on keskeinen osa tieteellistä tutkimusta eli onkin hyvä kertoa tarkasti, mitä on tehnyt ja millä keinoilla. Kvalitatiivisen tutkimusmetodin käyttäminen on ollut tässä tutkimuksessa hyvä valinta, koska näin olen pystynyt käyttämään myös määrällistä aineistoa, jonka antamaa tietoa olen voinut syventää teemahaastatteluilla. Haastatteluista pystyin samaan sellaista tietoa, mitä pelkkä määrällinen aineisto ei voinut antaa. Työni teoriaosuus on myös tärkeä osa tutkimusta, koska sen valossa on mahdollista peilata laadullisen tutkimusosion tuloksia.

Kvalitatiivisen tutkimuksen peruspiirteitä ovat: Tutkimuksessa hankittava tieto tulee koota vilpittömässä ja aidossa tilanteessa. Laadullinen tutkimus suosii myös ihmisten käyttämistä tiedonkeruun elementtinä. Tutkijan on luotettava omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin henkilöiden kanssa, joita hän tutkii. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan on tarkoitus paljastaa piileviä asioita ja tutkimus suosii usein metodeja, joissa tutkittavan oma perspektiivi ja puhe pääsevät esille. Kohdejoukot valitaan tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. Tutkimussuunnitelma muovautuu tutkimuksen edetessä ja joustaa olosuhteiden mukaisesti. Viimeisenä piirteenä voidaan mainita tapausten ainutlaatuinen käsittely ja tulkita sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Tutkimuksen yhtenä teoria-aineiston osana tutkittiin Varsinais-Suomen Lähi-Tapiolan yritysasiakaskantaa ennen ja jälkeen lakiuudistuksen. Ensimmäinen ryhmä koostui Oy:n osakkaita ja Ay:n ja Ky:n yhtiömiehistä, jotka muutoksen jälkeen putosivat pakollisesta työntekijän tapaturmavakuutuksesta vapaaehtoiselle puolelle. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, kuinka moni heistä teki vapaaehtoisen vakuutuksen ja minkä suuruinen heidän työtulonsa vakuutuksessa jatkossa on. Toinen ryhmä yrittäjistä, joiden tapaturmavakuutuksen työtulo muuttui YEL-työtulon tasolle. Lisäksi taustalla on tutkittu yrittäjien sosiaaliturvan tasoa eri sosiaaliturvan osa-alueiden avulla, joita ovat yrittäjien YEL-työtulon taso, yrittäjien ansiotulo, yrittäjien eläkkeiden taso ja työurien pituus hyväksikäyttäen eläketurvakeskuksen tilastoja.

Haastateltavana tutkimuksessa on asiantuntijoita lakisääteisen tapaturmavakuutuksen vakuutusosastolta. Tämän lisäksi haastattelin Elon eläkeosaston asiantuntijaa. Peruskysymysten ympärille on muodostettu teemat, joiden alle on kerätty alakysymyksiä kuhunkin teemaan liittyen. Teemahaastatteluiden tarkoituksena on ollut täydentää asiakaskannasta saadun aineiston avulla saatuja tietoja sekä saada myös asiantuntijoiden näkökulma lakiuudistuksesta, eli miten lakiuudistus on vaikuttanut sosiaaliturvan tasoon, vakuutuksen hoitoon ja korvausratkaisuihin. Teemahaastatteluiden aineisto on varmistanut myös määrällisen aineiston paikkansapitävyyttä.

Teemahaastattelussa esitettävät kysymykset tulee pohtia ennakkoon tarkasti eli haastattelussa ei voi kysellä ihan mitä tahansa, vaan siinä pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä tutkimuksen ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti. Periaatteessa etukäteen valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehykseen eli tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettyyn. Teemahaastattelun avoimuudesta riippuen teemojen sisältämien kysymysten suhde tutkimuksen viitekehyksessä esitettyyn kuitenkin vaihtelee intuitiivisten ja kokemusperäisten havaintojen sallimista varsin tiukasti vain etukäteen tietyissä kysymyksissä pitäytymiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Haastattelussa kysymykset on asetettu niin, että teemoista esitetään tarkkoja kysymyksiä, muttei välttämättä käytetä juuri samoja kysymyksiä kaikkien haastateltavien kanssa. Tällöin voidaan puhua puolistrukturoidusta haastattelusta ja kuten teemahaastattelulle on ominaista, voidaan myös vaihdella kysymysten järjestystä. (KvaliMOTV 2017.)

4.2 Lakiuudistuksen vaikutus Varsinais-Suomen yrittäjä ja yhtiömiesten tapaturmavakuutuksiin 1.1.2016

Tutkittavana oli kaksi eri ryhmää, yrittäjät, joiden yrittäjän tapaturmavakuutuksen työtulo muuttui YEL-työtulon tasoon ja yhtiömiehet, jotka putosivat pois pakollisen tapaturmavakuutuksen puolelta vapaaehtoiselle puolelle. Tutkittavana oli ensin yrittäjät, jotka tippuivat pakollisen tapaturmavakuutuksen puolelta vapaaehtoiselle yrittäjän työ- ja vapaa-ajan vakuutuksen piiriin.

Taulukkoon 11 on koottu 100 yrittäjää satunnaisotannalla. Näihin asiakkaisiin oltiin yhteydessä, joko puhelimitse tai henkilökohtaisella tapaamisella. Näistä 64 teki vapaaehtoisen vakuutuksen nykyisellä YEL-työtulon tasolla, 21 ei halunnut ottaa vakuutusta, kahdeksan yli-ikäistä, joiden YEL-vakuutus oli jo päättynyt ja vakuutusta ei voinut enää tehdä näille yrittäjille. Taulukossa esitetty ryhmä muut* koostui seitsemästä yrittäjästä, jotka olivat siirtyneet toiseen yhtiöön, tai olivat sivutoimisia yrittäjiä, taikka heidän YEL-työtulo jäi alle minimityötulon. Alempi rivi kertoo työtulon tason 1.1.2016 yrittäjillä, jotka ottivat vakuutuksen. Näiden yrittäjien keskityöansio oli 34 698 euroa eli selkeästi korkeampi kuin ETK 2016 keskiarvo vahvistetusta YEL-työtulosta.

Taulukko 11. Oy:n osakkaat tippuivat pakollisesti vakuutettavista vapaaehtoiseen vakuutukseen

100 yrittäjän tilanne 1.1.2016				
Muut*	Yli-ikäinen (yli 63-vuotiaat)	Ei ottanut vakuutusta	Teki vakuutuksen	Yrityksiä yhteensä
7	8	21	64	100
64 yrittäjää teki vakuutuksen, heidän YEL-työtulo 1.1.2016				
Työtulo	7465 -15 000	15 001 -30 000	30 001 -50 000	50 001 -
kpl	9	16	27	12

Toisessa ryhmässä olivat yrittäjät, joiden voimassa oleva yrittäjän työ- ja vapaa-ajan tapaturmavakuutuksen työtulo muuttui YEL-työtulon tasolle. Tarkastelussa otantaan valitsin satunnaisotannalla 100 yrittäjää Varsinais-Suomen kannasta lainmuutosvaiheessa. Näistä 100 yrittäjästä, 10 oli Oy:n osakkaita, 3 Ky:n yhtiömiestä ja loput toiminimiyrittäjiä. Taulukossa 12 on nähtävissä tilanne, jossa suurimmalla osalla yrittäjästä YEL-työtulon taso on selkeästi alhaisempi kuin Oy:n osakkailla, jotka putosivat pakollisen vakuutuksen piiristä vapaaehtoisen vakuutuksen puolelle.

Puolet yrittäjästä jää jatkossa alle 12 440 euron työttömyysturva tason, joka oli vuonna 2015 työttömyysturvan raja. Vuonna 2016 raja on hiukan korkeampi 12 564 euroa. Näistä yrittäjästä on osa sivutoimisia yrittäjiä, joka osaltaan selittää YEL-työtulon alhaisen tason. Tämän ryhmän vahvistettu YEL-työtulon keskiarvo oli 13 034 euroa. Yrittäjän tapaturmavakuutuksen työtulon keskiarvo oli ennen muutosta 22 241 euroa ja muutoksen jälkeen työtulot putosivat 8 546 euroa keskimäärin.

Taulukko 12. Yrittäjän tapaturmavakuutuksen työtulon muutoksesta YEL-työtulon tasoon

kpi	YEL- työtulo € 2015	Yrittäjän ltt € 2015	Työtulo muutos €
22	7 431–7 879	12 440–25 620	5 129–18 189
16	8 271–8 953	12 440–50 800	3 531–42 280
5	9 060–9649	12 560–47 500	3 110–38 123
13	10 000–10 967	12 440–18 930	1 593–8 473
7	11 189–11 876	12 440–28 520	1 115–16 644
8	12 011–12 929	14 950–100 960	2 623–88 460
12	13 132–20 000	19 420–45 670	2 190–29 088
14	20 000–29 802	21 760–85 400	6--4 383*
3	30 027–33 977	37 160–40 000	4 058-7 133
100 yhteensä	13 034 *	22 241*	8 546*

* 12 440 työtulo 2015 on ollut työttömyyspäivärahan alaraja

* keskiarvot 100 yrittäjän osalta: YEL- työtulo, Yrittäjän tapaturmavakuutuksen työtulo, Työtulon muutoksesta

* YEL työtulo oli suurempi kuin yrittäjän tapaturmavakuutuksen työtulo

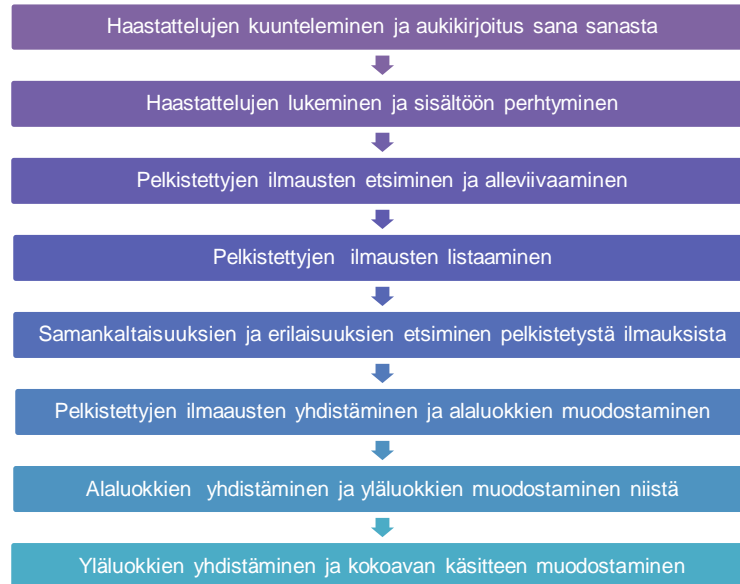
Kun lasketaan keskiarvoa näiden kahden tutkittavan ryhmän osalta, (yrittäjät, joiden työtulo tippui YEL-työtulon tasolle ja Oy:n osakkaat sekä Ky:n ja Ay:n yhtiömiehet, jotka tippuivat pakollisesta työtapaturmavakuutuksesta vapaaehtoiselle puolelle) tulokseksi saadaan 23 866 euroa, joka vastaa saman tasoista Eläketurvakeskuksen eli ETK:n vuonna 2016 vahvistamaa 23 000 euron YEL-työtulotasoa.

4.3 Tutkimusaineiston analyysi

Tässä tutkimuksessa käytetään sisällönanalyysia. Sisällönanalyysia voidaan pitää laadullisen aineistolähtöisen tutkimuksen perusprosessina. Sisällön analyysissä analysoidaan kirjoitettua tai suullista tuotosta sekä tulkintaa asioiden merkitystä, seurauksia ja yhteyksiä. Tutkimusaineiston sisällöstä tehdään havaintoja ja kerätään tieteellistä tietoa. Tarkoituksena on tiivistää aineisto niin, että ilmiötä voidaan kuvailla lyhyesti. Tärkeää on erottaa tutkimusaineiston samanlaisuudet ja erilaisuudet (Tuomi & Sarajärvi 2009, 106–108).

Työssä tehdään deduktiivista sisältöanalyysia. Deduktiivisessa teoriamuodotuksessa lähdetään yksittäisistä havainnoista, joiden perusteella tehdään päätelmiä. Analysointia ohjaavat teemat, joiden avulla lausunnot kootaan. Aineistosta pyritään saamaan tiivistetty ja yleinen kuvaus. (Tuomi & Sarajärvi 2009,

114.) Haastattelujen jälkeen analysointi tapahtuu kolmivaiheisesti ja vaiheet ovat: 1) Aineiston redusointi eli pelkistäminen, 2) aineiston klusterointi eli ryhmittely ja 3) abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Kuvassa 5 esitetään tutkimusaineiston analyysin eteneminen vaiheittain. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–109.)

Kuva 5. Aineistolähtöisen sisältöanalyysin eteneminen (Tuomi & Sarajärvi 2009,109)

Sisällönanalyysi muodostetaan teorialähtöisesti, ja sitä ohjaa haastattelun teemat. Tutkimuksen sisällönanalyysi alkaa ensin teemojen pohjalta tehtävän analyysirungon rakentamisesta, joista kategoriat määritellään aikaisemman tiedon ja tutkimuskysymyksiä perusteella. Aineiston analyysia siis ohjaa valmis, aikaisemman tiedon perusteella muodostettu teoria. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 115.) Sen tarkoituksena on tiivistää aineisto niin, että ilmiötä voidaan kuvailla lyhyesti. Luokittelun pohjana tässä tutkimuksessa toimivat teemat, jotka ovat:

- YEL-työtulon taso ja sidonnaisuus
- Yrittäjän tapaturmavakuutuksessa tapahtuneet muutokset
- Yrittäjän tapaturmavakuutuksen korvauksissa tapahtuneet muutokset
- Eläkeyhtiön ja tapaturmayhtiön yhteistyö
- Yrittäjän sosiaaliturva

Teemahaastatteluista pyrittiin keräämään empiiristä tietoa, kokemuksellista tietoa, hiljaista tietoa ja asiakkaiden tarpeita ja toiveita koskevaa tietoa.

Tarkoituksena oli saada vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin liittyen:

1. Miten yrittäjäasiakkaan sosiaaliturvan tasoon on vaikuttanut tapaturmavakuutusta koskeva lainsäädännön muutos 1.1.2016?
2. Miten eläkevakuutuksen työtulon sidonnaisuus vaikuttaa vakuuttamiseen, vakuutuksen hoitamiseen ja vakuutusjärjestelmiimme?
3. Miten voimme parantaa yhteistyötä eläkeyhtiö Elon kanssa?

4.4 Teemahaastattelut

Tutkimus on toteutettu teemoittain eli voidaan puhua strukturoimattomasta teemahaastattelu joka sopii tilanteeseen, jossa tutkitaan ilmiötä tämän hetkestä tilanteesta menneeseen. Haastatteluilla täydennetään ja varmistetaan havainnoinnilla kerättyä aineistoa ja sen tulkintaa. (Kananen 2015, 143.)

Teemoilla pyritään tavoittamaan ilmiö ja saamaan ilmiöstä ymmärrys. Haastatteluun on valittu sellaiset henkilöt, joita ilmiö koskettaa ja heillä on ymmärrystä muutoksen liittyvistä teemoista. Keskustelemalla aiheesta teemojen avulla saadaan syvällistä tietoa aiheesta. Tarkkojen kysymysten laadinta ei anna ilmiöstä oikeaa kuvaa, vaan voi mennä ilmiön ohi. Teemojen avulla on mahdollista, että haastateltava ja tutkija voivat käsitellä ilmiötä monipuolisesta. (Kananen 2015, 145.)

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina keskiviikkona 15. maaliskuuta LähiTapiolan ja eläkeyhtiö Elon konttorilla Espoossa. Haastattelut nauhoitettiin luotettavuuden varmistamiseksi. Haastateltaviksi valittiin kolmen pitkän työuran tehnyttä lakisääteisen tapaturmavakuutuksen asiantuntijaa ja yhtä eläkeyhtiö Elon asiantuntijaa. Heillä on näkemystä lakisääteisen vakuutuksen lakimuutoksesta ja sen vaikutuksesta vakuuttamiseen ja korvauksien tasoon.

Haastattelin yhteyspäällikkönä toimivaa Anu Ruotasta, jolla on yli kymmenen vuoden kokemus lakisääteisestä vakuutuksesta ja hän on toiminut kaikkiaan 16 vuotta vakuutusosalalla. Ruotanen on myös mukana Tapaturmavakuutuskeskuksen eli TVK:n ylläpitämässä vakuutustyöryhmässä, jossa kerätään tietoa eri vakuutusyhtiöiltä vakuuttamiseen ja korvauksiin liittyvistä ongelmista ja kehitysideoista. Lisäksi hän toimii tapaturmavakuutuskouluttajana uusille työntekijöitä ja nykyisille työntekijöille.

Chief Underwriter Mikael Virtanen toimii työntekijän lakisääteisen tapaturmavakuutuksen erikoismaksutiimin vetäjänä. Virtanen on tehnyt myös kymmenvuotisen työura tapaturmavakuutusosastolla. Virtasella on näkemystä vakuutus tuotteista ja niiden kehittämisestä ja vakuutuksen maksutuloista koko kannan osalta sekä vakuutusten hinnoittelusta. Tämän tutkimuksen kannalta oli hyödyllistä, että Virtasella oli tietoa maksutulon muutoksesta, eli kun työtulo laskee YEL-työtulon tasolle lakimuutoksesta johtuen.

Lakimies Jaakko Lehessaarella on 10 vuotta kokemusta lakisääteisen tapaturmavakuutuksen parissa ensin vakuutuspuolella ja nyt myös korvauspuolella. Hänelle on korvauksiin liittyen paljon tietoutta lakimuutoksen tuottamista haasteista, ja hän käsittelee juuri siihen liittyvät ongelmallisimmat tapaukset. Lakimiehenä hän ottaa myös kantaa vakuutuspuolen sopimusehtoin liittyviin tulkin-toihin.

Haastattelin Eläkeyhtiö Elon puolelta kehityspäällikkö Jukka Lehmussaarta, jolla on 12 vuotta kokemusta eläkevakuutuksen parissa ja näkemystä eläkevakuuttamisesta sekä yhteistyöstä LähiTapiolan kanssa. Lehmussaari antoi paljon sellaista tutkimuksen kannalta hyödyllistä informaatiota, mikä vahvisti LähiTapiolan Varsinais-Suomen määrällistä tilastollista kantaa ja yrittäjien tulevaisuuden näkymiä ja työelämän muutostarpeita.

Haastatteluihin valmistauduttiin varaamalla haastateltavien kanssa rauhalliset tilat etukäteen Espoon konttorilta. Haastateltaville lähetettiin haastattelun kysymykset etukäteen TyTAL tiedotteen kanssa, jossa oli keskeisemmät muutokset lakiuudistuksesta. Kysymysmateriaalin lähetetyssä versiossa oli opinäytetyön johdanto, jotta haastateltavan oli helpompi päästä sisälle tutkimukseen. Taustatietoa olin kerännyt kysymysten pohjalle omien havaintojen pohjalta Elon www-sivuilta ja eri vakuutusyhtiöiden www-sivuilta. Lisäksi keräsin taustatietoja myös ETK:n tilastoista, jotka käsittelevät YEL-työtulon tasoa. Käytin kysymysten pohjalla apuna myös otantaa Varsinais-Suomen muutostilanteesta lakimuutoshetkellä. Ennen haastattelujen alkamista haastateltaville kerättiin vielä oleelliset tutkimukseen liittyvät taustat ja oma kiinnostus tutkittavaan aiheeseen.

Haastattelut olivat tunnelmaltaan myönteisiä ja osallistujat halusivat mielellään osallistua tutkimukseen. Haastateltavat pitivät kaikki tutkimasta tärkeänä ja ajankohtaisena sekä hyväksyivät nauhoituksen. Haastattelujen kestot LähiTapiolan asiantuntijoiden kanssa kestivät lähes minuutilleen yhtä kauan eli hiukan yli tunnin. Eläkeyhtiön asiantuntijan kanssa aika tuplaantui, keskusteltavaa riitti myös hiukan tutkimuksen ulkopuolelta kuitenkin aiheeseen liittyen. Lisäarvoa haastattelutilanteisiin toi omat kokemukseni yritysasiakkaiden parissa työskentelystä ja työkokemukseni myötä karttunut tieto aiheesta. Omat kokemukseni ja havaintoni auttavat ymmärtämään paremmin lakimuutoksen tuomia haasteita vakuuttamisessa ja korvauksissa. Tehdyt teemahaastattelut osoittautuivat hyvin vuorovaikutteisiksi.

Teemahaastattelun teemojen alle syntyi tarkentavia alakysymyksiä, joiden avulla oli mahdollista saada laajempi kuva lakimuutoksesta ja yhteistyöstä eläkeyhtiö Elon kanssa. Ruotasen ja Virtasen kanssa haastelussa käytiin kaikki teemat läpi, Lehessaaren kanssa keskityimme käsittelemään pääasiassa yrittäjien tapaturmavakuutuksen korvauksissa tapahtuneita muutoksia ja muutoksista johtuvia hyötyjä ja haasteita. Elon edustajan Lehmuussaaren kanssa keskityimme yhtiöiden välisen yhteistyön, yrittäjän sosiaaliturvan tason ja YEL-työtulon tason ja sen sidonnaisuuden teemoihin. Haastatteluiden runkona toimivat tutkimuskysymykset 1,2 ja 3 sekä teemat, joita olivat YEL-työtulon taso ja sidonnaisuus, yrittäjän tapaturmavakuutuksessa tapahtuneet muutokset, yrittäjän tapaturmavakuutuksen korvauksissa tapahtuneet muutokset, eläkeyhtiön ja tapaturmayhtiön yhteistyö, yrittäjän sosiaaliturva ja niistä syntyneet tarkentavat haastattelukysymykset (ks. liite 3/1–3/4). Varsinaiset haastattelukysymykset muotoiltiin siten, että ne synnyttäisi mahdollisemman paljon avointa keskustelua.

5 TULOKSET JA PÄÄTELMÄT

Tässä luvussa perehdytään lakiuudistuksen muutosaineistosta ja teemahaastatteluista saatuihin vastauksiin. Aineisto puretaan kvalitatiivisella deduktiivisella sisältöanalyysimenetelmää käyttämällä. Tutkimuksen tulokset osoittavat tiivistetyksi, että sosiaaliturva on alentunut tapaturmavakuutuksen osalta. Suurimmat haasteet muutoksessa ovat vakuuttamisen ja korvauksien osalta YEL-si-

donnaisuudessa ja työtulosidonnaisuudessa. Elon ja tapaturmayhtiön yhteistyön välillä ei varsinaista ongelmaa ole mutta informaatiota tulisi lisätä entisestään. Joitakin parannuksia oli jo haastattelun hetkenä työ alla. Esimerkiksi Elon verkkopalveluun on tulossa lisäys informaatiosta, jossa kehoitetaan ilmoittamaan työtulon muutoksesta myös yrittäjän tapaturmayhtiöön.

5.1 Uuden lainsäädännön vaikutus sosiaaliturvaan

Tapaturma tilanteissa yrittäjän sosiaaliturvan taso on laskenut lakiuudistuksen myötä. YEL-vakuutuksen sidonnaisuus pudotti tapaturman sattuessa vuosityötulon tasoa keskimäärin 5000 euroa, koko LähiTapiolan kantaa tarkasteltaessa. Työtulon keskiarvo 2015 oli 26 000 euroa ja 2016 se oli 21 000 euroa. Vakuutuksen maksutulossa tapahtui huomattava pudotus yhdessä yössä, kun työtulot tippuivat keskimäärin 5000 euroa. *Aktiivisemmalla myynti työllä olisimme saaneet paremman tuloksen, jos yritysasiakkaisiin jota muutos koski, olisimme olleet yhteydessä.* Varsinais-Suomen tilanne muutoshetkellä oli työtulon osalta hiukan korkeampi, kun otettiin mukaan ne yrittäjät, jotka siirtyivät vapaaehtoiselle puolelle ja yrittäjät joiden työtulo tippui YEL-työtulon tasoon. Keskiarvo kaikkien tutkittavien osalta oli 23 866 euroa. Työtulon muutokset olivat 1 115–88 460 euron välillä, joten joidenkin yrittäjien osalta pudotus on ollut todella suuri. Tutkimuksessa tuli esille myös, että toiminimiyrittäjillä ja ammatinharjoittajilla on sosiaaliturvan taso alhaisempi kuin osakeyhtiön osakkaalla. Tarkemmat tulokset ovat nähtävissä luvussa 4.2.

Haastateltavien mielestä yrittäjät eivät ole kovinkaan selvillä omasta sosiaaliturvan tasosta eivätkä siitä, mihin kaikkeen heidän YEL-työtulonsa vaikuttaa! Yleinen mielipide on myös, että YEL-vakuutuksen on kallis. Näin ollen yrittäjät eivät halua tehdä vakuutusta oikealla työtulotasolla. Osa yrittäjistä on ajatellut: *Hyvä bisnes, joka tuottaa varallisuutta ja on laskenut, että eläkeiässä myy toimintansa ja sillä on eläketulo taattu, ei usko, että nyt jotakin nyt kävisi ja menettäisi korvuksissa suuren potin tai sijoittaa rahaa suoraan vapaaehtoisiin eläkkeisiin, rahastoihin ja osakkeisiin.* Yrittäjä ei voi enää nykyisin tehdä yrittäjätapaturmavakuutusta todellisen vuosityöansion mukaan, jos hänellä on esimerkiksi 150 000 euron vuosityöansio ja hänen YEL-vakuutuksensa on minimi YEL-työtulolla. *”Joitakin ylilyöntejä on nähty, jossa asiakkaalla on minimi YEL-työtulo ja huomattavasti korkeampi yrittäjän tapaturmavakuutuksen ansiotulo,*

*joka on korkeampi kuin todellinen vuosityöansio.” Kokonaisuutena yrittäjien ja vakuutusyhtiön henkilöstön, jotka työskentelevät yrittäjäasiakkaiden parissa tietoisuutta yrittäjän sosiaaliturvan tasosta pitäisi lisätä. LähiTapiolan arvojenkin mukaan tulee huolehtia asiakkaiden henkilöturvasta **Elämänturvayhtiönä**. Asiakaskohtaamisissa olisi käytävä riittävän laajasti läpi asiakkaan riskit ja vakuutusturva.*

5.2 YEL-sidonnaisuus ja YEL-työtulosidonnaisuus

Kaikkien LähiTapiolan haasteltavien mielestä YEL-sidonnaisuus on hyvä asia ja helpottaa vakuutuksen tekovaiheessa, YEL-vakuutetulle voidaan tehdä vapaaehtoinen yrittäjän työ- ja vapaa-ajan tapaturmavakuutus. Ei tarvitse enää miettiä omistussuhteita niin kuin ennen, koska tapaturmavakuutusta ei voi tehdä, jos YEL-vakuutusta ei ole. Poikkeuksena ovat alle 18-vuotiaat ja yli 68-vuotiaat yrittäjät. Yrittäjän täytettyä 68 vuotta yrittäjälle lähtee tieto vakuutuksen jatkamisesta. Yrittäjän YEL-vakuuttamisvelvollisuus loppumisen jälkeen, yrittäjällä on mahdollisuus jatkaa yrittäjän tapaturmavakuutusta samassa yhtiössä, jossa vakuutus on ollut voimassa. Työtulo voi olla sama tai muuttaa vastaamaan työpanokseen suhteutettuna. *Kilpailua rajoittaa 68-vuotiaat yrittäjien kohdalla se, he eivät voi kilpailuttaa vakuutusta ja tästä haluttaisiin luopua.* Tarkoittaa sitä, että 68-vuotiaat yrittäjät eivät voi enää siirtyä toiseen vakuutusyhtiöön vaan saavat vain jatkovakuutuksen omasta yhtiöstä.

Työtulosidonnaisuus oli kaikkien haastateltavien mielestä huono siltä osin, kun se ei aukottomasti eikä reaaliaikaisesti päivity vakuutukselle. YEL-vakuutuksen työtulotaso puhutti myös paljon. Kaikilla on YEL-työtulosta käsitys, että yrittäjien keskuudessa sitä pidetään kalliina. Eivätkä yrittäjät ole kovin halukkaita sitä nostamaan. Kuten luvussa 4.3 Salonen toteaa, etteivät yrittäjät juuriakaan muuta YEL-vakuutuksen työtulo koko yrittäjäuransa aikana. *Eläkelakiin tuli 2011 Oy:n osakkaiden osalta vastaava muutos, kuin nyt yrittäjän tapaturmavakuutukseen. Osakkaat tippuivat pakollisen työntekijän eläkevakuutuksen piiristä ja siirtyivät pakollisen yrittäjävakuutuksen piiriin. Tässä tapauksessa yrittäjät saivat alkavan yrittäjän alennuksen, jos he eivät olleet aikaisemmin toimineet yrittäjinä. Useimmiten yrittäjät tekivät YEL-vakuutuksen vastaavalla työtulolla, joka oli heidän palkkatulonsa, jopa korkeampana. Toki joukossa oli*

myös näitä, jotka tiputtivat työtulonsa minimiin! Tämä myös vahvistaa käsitystä Oy:n osakkaista korkeammasta työtulotasosta.

Vakuutusmyyjät hankkiessa yritysasiakkaita muista yhtiöistä, ja uusia yrittäjäasiakkaita vakuutettaessa helpottaa oikean tuotteen valinnassa. Vakuuttaminen helpottui, kun vakuutuksen säännöt ovat yhtenäisen eläkevakuuttamisen kanssa. YEL-vakuutuksen voimassaolosääntö helpottaa myyjää oikean vakuutuksen tekemiseen, ja ei tarvitse miettiä kuuluuko pakollisen vai vapaaehtoisen vakuutuksen piiriin. Yrittäjän vapaaehtoisen tapaturmavakuutuksen piiriin kuuluu ne yrittäjät, jolla on YEL-vakuutus.

Tällä hetkellä LähiTapiolassa on noin 30 000 yrittäjän tapaturmavakuutusta voimassa. *Kaikkiaan yrittäjäasiakkaita on huomattavasti enemmän, kaikki eivät ole ottaneet yrittäjän tapaturmavakuutusta ja osa tippui vakuutuksen piiritä pois. Yrittäjäasiakkaita on paljon, jotka toimivat osayrittäjinä ja jäävät alle minimi YEL-työtulon ja näin eivät saa enää yrittäjän tapaturmavakuutusta niini kuin ennen.* Lakimuutoksesta johtuen joukolla yritysasiakkaista vakuuttaminen on jatkossa vain vapaaehtoisilla henkilövakuutuksilla mahdollinen.

Vakuuttamispuolella tarjousjärjestelmämuutokset teettivät, jokin verran työtä lakiuudistuksesta johtuen. Tarjous- ja vakuutusjärjestelmiin vietiin omistajasuhteen koodaus niin, että järjestelmä ohjaa YEL-vakuutetut automaattisesti vakuuttamaan yrittäjän työ- ja vapaa-ajan tapaturmavakuutuksella. Samaan aikaan tuli myös ammattiluokkien päivitykset tarjous- ja vakuutusjärjestelmäämme. Suurimpana yllätyksenä tuli työtulon työläs päivittäminen järjestelmäämme. YEL-vakuutus tehdään yrittäjälle ja roolit vakuutuksessa on niin että, vakuutuksenottaja ja vakuutettu on itse yrittäjä henkilötunnuksella ja maksaja on y-tunnuksellinen yritys tai vaihtoehtoisesti myös yrittäjä itse. Yrittäjän tapaturmavakuutuksessa roolit ovat erilaiset, vakuutus tehdään y-tunnukselle eli yrityksen nimiin, sekä maksajana on yleisimmin yritys. Vain vakuutettuna on itse yrittäjä. Tästä johtuen YEL ja yrittäjien työtulon päivittäminen saman suuruiseksi ei ole täysin aukoton, kun roolitukset voivat olla erilaiset YEL ja yrittäjä työ- ja vapaa-ajan vakuutuksen välillä.

Muutosvaiheessa oli keskustelua YEL-työtulon ajosta järjestelmää vuosittainen ennen vakuutuskautta. *Jatkossa myöskään automaattisesti ajoja ei tehdä*

vuosittain, vaan on vielä mietinnässä millä aikavälillä ajoja tehdään jatkossa. Muutos vaiheessa puhuttiin vuosittaisesta päivityksestä, mutta siitä on luovuttu. Ongelma tilanteet johtuvat usein YEL-sidonnaisuudesta. Ongelmatilanteita on ollut, kun asiakkaalla työtulo ei ole päivittynyt YEL- työtasolle ja asiakkaalle muutoksia joudutaan tekemään takautuvasti sopimuksille. Haastattelussa tuotiin esiin näiden ongelmien lisäksi, järjestelmäkehitys on myös jäissä tällä hetkellä, tehdään vain akuutit muutokset. Lakisääteisen tapaturmavakuutuksen järjestelmä uudistus oli jo kehitteillä ennen yhtiöttemme fuusiota, mutta se jäädytettiin ja kehitystyö odottaa Toivoa, eli uutta kokonaisjärjestelmäuudistusta, joka on tulossa lähivuosina.

Yrittäjän tapaturmavakuutus työ- ja vapaa-ajalle myydään yleensä pakettina, mutta vakuutusyhtiöillä on myös mahdollisuus myydä yrittäjän tapaturmavakuutusta pelkälle työajalle. Fennialla ja Pohjolalla on myös mahdollisuus vapaa-ajalla keventää vakuutus kevyempään liikuntaan. Edellä mainitut tiedot olen koonnut tutustumalla ja hyödyntämällä eri tapaturmavakuutusyhtiöiden verkkosivuja (ks. liite 3/2) eri vakuutusyhtiöiden vakuutusvaihtoehdot nähtävissä. LähiTapiolassa ei tähän mennessä ole markkinoitu pelkkää työajan vakuutusta, mutta tarjousjärjestelmään se on tulossa kevään aikana. Uudistus mahdollistaa jatkossa tarjota, asiakkaan niin halutessaan pelkkä työajan vakuutus. Tätä ei kuitenkaan markkinoida vaan pyritään jatkossakin vakuuttamaan yrittäjä työ sekä vapaa-ajalla. Vertailu eri yhtiöiden vakuutusten ja hintojen välillä on myös hankalaa, jos asiakkaalla on kevennetty vapaa-ajan vakuutus. Lisäksi työajanvakuutuksessa on myös eri vakuutusyhtiöiden välillä eroja. Osalla yhtiöistä on mahdollista jakaa riskimaksua seuraavasti, rakennusalanyrittäjä tekee toimistolla tarjouslaskentaa ja muuta kirjallista toimistotyötä sekä osallistuu myös riskialttiimpaan rakennustyöhön, riskimaksu on jaettu 50/50 töiden välillä. LähiTapiolassa ei tarjouslaskennassa toimintoa ole, mutta jossakin tapauksissa on tehty manuaalista laskentaa. Yleinen ohje on niin, että vakuutus tehdään riskialttiimman mukaan. Haastateltavien kesken oli erilaisia näkemyksiä sen suhteen, miten riskimaksua pitäisi jakaa esimerkiksi rakennusalanyrittäjän osalta.

Muutosvaiheessa ennen voimaantuloa ja koulutusten aikana, ei ollut tiedossa vielä ongelmakohtia siitä, miten muutos vaikuttaa vakuutuksen hoitoon ja kuinka suuren merkitys YEL-sidonnaisuus tuo. Oy:n osakkaat, jotka tippuivat

pakollisen vakuutuksen piiristä, he eivät ole kaikki vielä edelleenkaan tietoisia tai ymmärrä muutoksesta. Pahimmissa tapauksissa he ovat ilman vakuutus-
turvaa. *Tilitoimistoille olisi ollut hyvä tiedottaa muutoksesta vielä tarkemmin muutosvaiheessa, tilitoimistot voisivat toimia äänitorvena yrittäjille sekä osakkeille päin, jotka putosivat pakollisen vakuutuksen piiristä pois. TVK ylläpitämässä vakuutusyhtiöiden työryhmässä kerätään tietoa ongelmatilanteista eri vakuutusyhtiöiltä. Ja näiden tietojen perustella viedään asioita eteenpäin mahdollisten lakimuutosten korjaamiseksi.* Vahva YEL-sidonnaisuus on puhuttanut YEL-vakuutuksen takautuvan päättämisen osalta eniten.

Korvauspuolella muutoksista suurin on myös ollut YEL-sidonnaisuus. Korvaustilanteessa tarkistetaan aina eläkeyhtiöstä YEL-työtulo ennen korvauksen maksamista. Asiakkailla on edelleen pitkälti sellainen käsitys, että olemme saamaa yhtiötä Elon kanssa ja meillä tiedot valuvat automaattisesti eläke- ja tapaturmavakuutusten välillä. Ja voi jopa olla tilanteita, jossa eläkevakuutus on muussa eläkeyhtiössä kuin Elossa. Toinen merkittävä muutos on vapaaajalla sattuviin tapaturmiin päivärahasta tehtävä vähennys, jota aikaisemmin ei ollut. *Aikaisemmin sai täyden korvauksen vapaa-ajalla Kelan korvauksen lisäksi, nyt tuplakorvauksia ei enää saa, vakuutuksen hinnassa se ei kuitenkaan näy. Vanhat asiakkaat kokevat heikennykset huonon asiana. Toisaalta tämä on parannus siinä suhteessa, että jotkut osasivat käyttää tätä hyödyksi ja ilmoittivat tapaturman sattuneeksi vapaa-ajalla, vaikka tapaturma olisi sattunut työajalla.*

Yrittäjän eläkelaiissa (2006/1272) YEL-vakuutus päätetään siihen päivämäärään, jolloin yrittäjä ei enää ole YEL-vakuutusvelvollinen. Yleisimmät takautuvia päättämisiä aiheuttavia tilanteita ovat: Yrittäjän työpanos eli YEL-työtulo laskee alle vakuuttamisen alarajan ja tämän johdosta etsitään takautuvasti päivämäärä, jolloin työt on vähentynyt sille tasolle, että enää ei ole vakuuttamisvelvollisuus täyttynyt. Yleensä puhutaan muutamasta kuukaudesta puoleen vuoteen. Ja jos yrittäjä ei ole enää Oy:n omistusosuutensa johdosta, tai muusta yhtiömuotojen määräämistä vakuutusvelvollisuuden ehdoista johtuen enää yrittäjä tämän lain mukaan. *Ongelmat sidonnaisuudesta ovat, jos tapaturman sattuessa YEL-vakuutus on lakannut tai päätetään takautuvasti korvauksen maksamisen jälkeen. Asiakkaalta joudutaan perimään korvaukset pahimmassa tapauksessa kokonaan takaisin.* Yrittäjän tapaturmavakuutus ei voi

olla voimassa, jos YEL-vakuutus on päättynyt. *On joitakin tapauksia, jossa asiakkaan vakuutuksen vuosiansiot ovat olleet puolet todellisesta ansiotuloa korkeammat. Vahinko on sattunut 2015, vahingoittuneella ei ole halua palata eläkkeeltä takaisin töihin, koska saa parempaa eläkettä kuin yrityksen liikevaihto on ollut.*

Lakiuudistuksen jälkeen ongelmatilanteita on ollut myös Oy:n osakkaat, jotka tippuivat vakuutuksen piiristä. *Yrittäjälle on sattunut tapaturma 1.1.2016. jälkeen ja aikaisemmin kuulunut pakollisesti vakuutettaviin. Yrittäjälle on mennyt 2015 kesällä tiedote muutoksesta ja lisäksi tiedote vuodenvaihdetta ennen pakollisen vakuutuksen yhteydessä, asiakas ei ole reagoinut asiaan tai ei ole ymmärtänyt, että muutos koskee häntä. Näissä tapauksissa on jopa joustettu ja tehty vakuutus takautuvasti. 1.1.2016. tai jos asiakkaaseen olla oltu yhteydessä lakimuutoksesta ja tässä tapauksessa asiakas ei ole vakuutusta tehnyt ja se on kirjattu meillä selkeästi. Asiakkaalle on tarjottu vapaa-ajan vakuutusta, mutta asiakas ei sitä halunnut ottaa. Vahinko tilanteessa asiakas voi jopa väittää, ettei ole ollut tietoinen asiasta, tässä tapauksessa korvausta ei makseta eikä vakuutusta tehdä takautuvasti.*

5.3 Yhteistyö eläkeyhtiön ja tapaturmavakuutusyhtiön välillä

LähiTapiolan asiantuntijoiden mielestä yhteistyö Elon kanssa toimii hyvin, tietoa saadaan sitä pyytäessä, mutta kehitettävää myös on. Ongelma muodostuu lähinnä, asiakkaiden asioidessa Eloon ilmoittaessa työtulon muutoksesta. Elossa ei ole tietoa, onko asiakkaalla yrittäjän työ- ja vapaa-ajan vakuutus voimassa jossakin vakuutusyhtiössä vai ei. Heidän osuudeksi jää henkilökohtaisessa vakuutuspalvelussa muistuttaminen, mihin kaikkeen työtulon muutos vaikuttaa silloin, kun muutos tehdään puhelimesta.

Elon kanssa yhteistyötä tehdään hyvin paljon, esimerkiksi silloinkin, kun lakiuudistus oli tulossa. Elon kanssa yhteistyössä tehtiin yrittäjäasiakkaille lähtevä tiedote kesällä 2015 (ks. liite1), jossa asiakkaille kerrottiin tulevasta muutoksesta ja mitä toimenpiteitä asiakkaan tulisi tehdä. Samalla oli keskusteltu Elon verkkopalveluun lisättävästä työtulonmuutoksesta informaatiota. Muistutus työtuloa muuttaessa, muistathan ilmoittaa muutoksen myös tapaturmavakuu-

tusyhtiöosi. Informaation lisääminen Elon verkkopalveluun on edelleen kehityslistalla, mutta tarkempaa ajankohtaa ei Elon puolelta vielä ollut. Informaation lisääminen oli kaikkien mielestä tärkeää, koska yritysasiakkailta muutoksista ja niiden ilmoittamisesta on usein epäselvyyttä. Osa asiakkaista ymmärtää jo, että työtulonmuutos vaikuttaa molempiin vakuutuksiin, mutta he eivät ymmärrä, että pitää ilmoittaa erikseen molempiin yhtiöihin. *Osalla pitkäaikaisista asiakkaistamme on vielä käsitys siitä että, olemme yksi ja sama yhtiö Elon kanssa, yksi ilmoitus riittää, ettei tarvitse asioita ilmoittaa molempien yhtiön puolelle.*

LähiTapiolan ja Elon yrittäjäasiakkailta on käytettävissä verkkopalvelut, jossa yrittäjä näkee omat vakuutustietonsa ja pystyy tekemään muutoksia vakuutuksiinsa ja asiakastietoihinsa. Uutena Elo avasi yrittäjän mobiili -sovelluksen puhelimeen vuodenvaihteessa, jolla asiakas hoitaa yleisimmät YEL-vakuutusasiat missä ja milloin vain. Asiakkaiden verkkopalvelujen avaaminen on LähiTapiolan ja Elon asiakkaille tärkeää, näin asiakkaalla on mahdollisuus hoitaa vakuutusasioita ja tarkistaa omia vakuutuksia palveluajoista riippumatta. *”On tiedossa, että Elon verkkopalvelun käyttöaste on korkeammalla tasolla kuin LähiTapiolan verkkopalvelun, siellä enemmän hyödyllisempää tietoa yrittäjälle kuin LähiTapiola verkkopalvelussa. Käytössä on laskuri jolla yrittäjä voi laskea työtulonsa vaikutuksesta tulevan eläkkeen määrään, päivärahoihin ja vakuutusmaksuun.”* Verkkopalvelua käytetään yleisimmin, kun yrittäjä tarvitsee vakuutustodistukset eläkevakuutuksista sekä yrityksen toiminnan vastuuvakuutuksesta, joita yrittäjät tarvitsevat tarjouksien ja urakoiden kilpailutuksissa.

Seuraavat tiedot olen koonnut tutustumalla ja hyödyntämällä eri *eläkeyhtiöiden verkkosivuja*. Eläkeyhtiöiden informaatio lakisääteisen yrittäjän työ- ja vapaa-ajan ja YEL-vakuutuksen sidonnaisuudesta oli vähäistä. Kaikilla eläkeyhtiöiden sivuilla ohjattiin työtulomuutos tekemään verkkopalvelussa ja kirjautumaan omilla pankkitunnuksilla palveluun. Näin ollen minulla ei ole tietoa siitä, onko vakuutusyhtiöiden verkkopalveluissa ohjeistusta työtulon vaikutuksesta yrittäjän tapaturmavakuutukseen ja onko ohjeistusta sitä kautta lisätty.

6 POHDINTAA

Tutkimuksesta nousevat kehittämiskohteiksi aktiivinen yrittäjäasiakkaiden huolehtiminen ja tietoisuuden lisääminen. Tällä hetkellä on kehitteillä kokonaan uudet vakuutusjärjestelmät, mikä vuoksi jalkoihin on nykyisten järjestelmien kehittäminen lopetettu kokonaan. Kehittämistyö on kuitenkin lähtenyt etenemään yksityispuolen kärjellä, ja kuluu ainakin muutama vuosi ennen kuin yrityspuolen vakuutustuotteet ovat uudessa järjestelmässä. Haastatteluissa nousi kuitenkin vahvasti esiin yrityksen verkkopalvelun kehittämisen tärkeys ja tarve kehittää se sellaiseksi, että se olisi mahdollisimman helppokäyttöinen ja että asiakkaat saisivat itselleen hyödyllisiä tietoja ja toimintoja käyttöönsä. Nykyisin yritysten ei ole mahdollista saada verkkopalvelusta kaikkia vakuutustodistuksia, mitä he tarvitsisivat. Toimintoja ei ole asetettu verkkopalveluun niin, että asiakkaat voisivat mahdollisimman helposti itse tehdä muutoksia tai täyttää korvaushakemuksia täysin sähköisesti.

Kehitysideaksi tutkimuksesta nousi jokin yksinkertainen tuloste, jossa asiakas näkisi oman sosiaaliturvansa tason ja mihin YEL-vakuutus työtulo vaikuttaa. Olisi hyvä myös kehittää sitä, miten voisimme tuoda esille verotusasian siitä, miten YEL-maksuosuus keventää yrittäjän ansiotuloveroa (ks. liite 4). Tämä auttaisi myös oman henkilöstön tietoisuutta ja poistaisi akkoja sosiaaliturvan ymmärtämisestä ja syventäisi keskusteluita yrittäjien kanssa.

Kehittämiskohteita myös itse tapaturmavakuutukseen lähitulevaisuudessa on luettavissa luvussa 2.9, jossa esitän Pulkkisen lehtiartikkelia, Milka Tynkkysen ja Tatu Mansikan tapaturmavakuutuskeskuksen informaatio- ja valvontayksikön analyysin elinkeinorakenteen muutoksesta, työtapaturmavakuuttamisen näkökulmasta. Analyysin mukaan töiden luonne ja riskiprofiili tulee tulevaisuudessa muuttumaan. Ammattitautien ja työolosuhteet johtavat väistämättä työperäisten sairauksien muutokseen, josta esimerkkinä sisäilmaongelmat, jotka ovat nykyisin lisääntyneet.

Hallituksen politiikka ja sote-uudistus tuovat tulevaisuudessa kunnille vapauden päättää sote-palveluiden ulkoistamisesta. Pohdintaa syntyy sen osalta, ovatko esimerkiksi kunnat ja kuntayhtymät tulevaisuudessa näiden sosiaali-

palveluiden tuottajia vai tilaajia. Kuntien on tulevaisuudessa mahdollista esimerkiksi ulkoistaa vanhusten hoitopalvelut yksityiselle yritykselle ja esimerkiksi hoitotöiden ulkoistaminen ja vuokratyön yleistyy hoitoalalla, haasteellista on varmistaa yrittäjien työturvallisuuden ja tapaturmavakuuttamisen riskien hallinnan kannalta. Käytännössä useiden toimijoiden työpaikoilla työturvallisuuden vastuut eivät ole aina yksiselitteisesti määritettävissä, mikä johtaa riskienhallinnan kannalta ongelmallisiin tilanteisiin työpaikoilla. Yrittäjä voi minimissään vakuuttaa itsensä vain pakollisella eläkevakuutuksella ja jättää muut vakuutukset ottamatta, koska muut vakuutukset eivät ole pakollisia. Työelämää ja sosiaaliturvaa koskevassa lainsäädännössä, sopimuksissa ja käytännöissä ei ole kaikilta osin huomioitu itsensä työllistäneiden ammatinharjoittajien poikkeuksellista asemaa työntekijän ja työntekijän roolien ”välimaastossa”. Usein itsensä työllistävä yrittäjä on käytännössä työntekijän asemassa ilman työntekijän turvaa ja oikeuksia. Pohdittavaa syntyy siltä osin, kuka viime kädessä johtaa työturvallisuutta ja pitää huolta siitä, että siihen liittyvät asiat ovat kunnossa. Työtaturmavakuuttamisen näkökulmasta voi olla asianmukaista pohdita, voidaanko tulevaisuudessa myös yrittäjälle asettaa pakolliseksi yrittäjä tapaturmavakuutus, jolloin myös heille saataisiin taattua parempi turva.

Yrittäjien määrä tulee tulevaisuudessa myös lisääntymään. Yrittäjyyteen kannustetaan ja Suomessa on nykyään positiivinen asenne yrittäjyyttä kohtaan. Ihmiset eivät ole kuitenkaan innostuneita toteuttamaan suunnitelmiaan ja pelkäävät yrittäjyyteen liittyviä taloudellisia riskejä. Yrittäjyys näkyy jo opetus- ja suunnitelmassa ja esimerkiksi peruskoulutuksessa on otettu mukaan yrittäjyys valinnaisissa aineissa. Itselläni on ala- ja yläkouluikäisiä lapsia, joilla oli tänä vuonna valinnaisaineissa valittavissa aine ”Villit visio”. Opetussuunnitelmassa on tehty 1.-6.-luokkalaisten käyttöön Nuori Yrittäjä 1.-6.-luokkalaisten ohjelma työelämään ja yrittäjyyskasvatukseen tutustumista varten. Yläkoululaisella vastaavasti yrittäjyystaitojen oppiminen on toteutettu monialaisena kokonaisuutena *NY Oma talous -ohjelman* sisältöjen avulla 8. ja 9. vuosiluokilla.

Yrittäjä voi iskeä kiinni kultasuoneen ja miljooniin, ja olen kuullut joskus sanonnan ”Suomessa ei voi menestyä kuin olemalla yrittäjä” yrittäjät voivat monissa tapauksissa rahastaa elämäntyönsä myymällä yrityksensä. Perustaessaan yrityksen yrittäjät tekevät omat vakuutukset yleensä alimitoitettuna ja tästä joh-

tuen heidän sosiaaliturvan taso on myös heikko. Jos yrittäjä sairastuu vakavasti tai hänelle käy vakava tapaturma heti yritystoiminnan alkuvaiheessa, eikä yritystoiminnan jatkaminen ei ole mahdollista, voivat seuraukset olla hyvinkin kohtalokkaat. Tällöin myös yrittäjien haaveilemat miljoonat jäävät saamatta. Lakisääteisten vakuutusten lisäksi yrittäjä voi vakuuttaa itsensä myös vapaaehtoisilla henki- ja henkilövakuutuksilla. Turvaa on mahdollista saada sairauden tai tapaturman hoitokuluina, kuoleman turvana, tapaturmaisen kuoleman turvana, työkyvyttömyyden päivärahan, pysyvän työkyvyttömyyden ja pysyvän invaliditeetin varalle. On muistettava, että nämä korvaukset ovat kertaluoteisia ja päivärahaa maksetaan maksimissaan kahdelta vuodelta. Nämä edellä mainitut korvaukset riittävät mahdollisesti vain ensimmäisien vuosien yli, jonka jälkeen yrittäjät tippuvat pelkän minisosiaaliturvan varaan. Siksi olisi-kin tärkeää, että yrittäjät tekisivät vakuutuksensa riittävällä työtulolla uransa alkuvaiheessa yhdessä YEL-vakuutus ja yrittäjän tapaturmavakuutuksen kanssa. Toimimalla näin yrittäjät varmistaisivat riittävän sosiaaliturvantason pitkälle tulevaisuuteen.

Jatkotutkimuksena voisi tutkia korvaustapauksia, joissa on ollut epäselvyyksiä YEL-sidonnaisuuteen liittyen. Lakiuudistuksessa YEL-sidonnaisuus on nous-
sut merkittävämmäksi muutokseksi ja se on vaikuttanut vakuuttamiseen ja korvauksiin eniten. Kuinka paljon tapauksia on ollut tietyllä aikajaksolla, ovatko epäselvyydet johtuneet siitä, että YEL-vakuutus on päättynyt ennen vahinkota-
pahtumaa, yrittäjä on tippunut lakisääteisen vakuutuksen puolelta, eikä hänellä ole vapaa-ajan vakuutusta voimassa.

Tutkimusaihe oli mielenkiintoinen ja antoi minulle syventävää tietoa yrittäjän sosiaaliturvasta. Pääsen jatkossa käyttämään opittuja tietoja yrittäjä asiakkaiden kanssa ja rakentamalla heidän henkilöturvansa *Elämänturvayhtiön* strategian mukaan. Tavoitteena on tarjota paras asiakaskokemus ja elämänturva, jossa ennakoivalla ja aktiivisella huolenpidolla on merkittävä rooli.

LÄHTEET

Kirjallisuuslähteet:

Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Mänttari, M. & Nyyssölä, M. 2016, Työtaturma ja ammattitautivakuus. Helsinki: Talentum Pro.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimus ja verkkolähteet:

Elo. 2016. Vuosikertomus. PDF-dokumentti. Saatavissa: file:///C:/Users/maenspi/Downloads/Elo_vuosiraportti_2016.pdf [viitattu 28.4.2017].

Elo. 2017a. Yel-Vakuutus Yrittäjän Opas. PDF-dokumentti. Saatavissa: [file:///C:/Users/maenspi/Downloads/yel-vakuutus-yrittajan-opas%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/maenspi/Downloads/yel-vakuutus-yrittajan-opas%20(2).pdf) [viitattu 8.5.2017].

Elo. 2017b. YEL-työtulo vaikuttaa eläkkeeseen ja sosiaaliturvaan. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.elo.fi/yrittaja/yel-vakuutus/yel-vakuutus-ja-sosiaaliturva> [viitattu 8.3.2017].

Eläketurvakeskus. 2017. YEL-Vakuutetut Ja Työtulot. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.etk.fi/tutkimus-tilastot-ennusteet/tilastot/elakkeensaajat-ja-vakuutetut/yel-vakuutetut-tyotulot/> [viitattu 30.4.2017].

Etera. 2017a. Verovähennyksen vaikutus YEL-maksuun vuonna. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.etera.fi/SiteCollectionDocuments/Muut-liitteet/Verovahennysoikeuden_vaikutus_YEL_maksuun.pdf [viitattu 2.5.2017].

Etera. 2017b. Yrittäjän YEL-vakuutus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.etera.fi/yrittaja/yel/yel-tyotulo> [viitattu 8.3.2017].
Fennia. 2017. Yrittäjän tapaturmavakuutukset. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fennia.fi/fi/yritykset-ja-yrittajat/vakuutukset/yrittajat/tapaturma/> [viitattu 8.3.2017].

Folksam. 2017. Yrittäjän tapaturmavakuutukset. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.folksam.fi/sites/default/files/media/Dokumentit/Esitteet/folksam_yrittajan_tapaturmavakuutukset.pdf [viitattu 8.3.2017].

IF. 2017. Yrittäjän tapaturmavakuutus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.if.fi/yritysassiakkaat/vakuutukset/henkilovakuutukset/yrittajan-tapaturmavakuutus> [viitattu 8.3.2017].

Ilmarinen. 2017. Yrittäjän eläkevakuutus työtulo. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ilmarinen.fi/yrittaja/yrittajan-elakevakuutus/tyotulo/> [viitattu 8.3.2017].

Kela. 2017a. Näin haet sairauspäivärahaa. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.kela.fi/sairauspaivaraha_nain-haet [viitattu 17.4.2017].

Kela. 2017b. Tuet työttömälle työnhakijalle. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kela.fi/tyottomat> [viitattu 30.4.2017].

KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. 2016. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_5.html [viitattu 2.4.2017].

LähiTapiola. 2017a. LähiTapiolan visiot ja arvot. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.lahitapiola.fi/tietoa-lahitapiolasta/lahitapiola-ryhma/yhtioryhmatietoa/visio-ja-arvot> [viitattu 4.2.2016].

LähiTapiola. 2017b. Sosiaaliturvamaksut. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://public.brandgate.fi/lahitapiola/lahitapiola.fi/tiedostot/121854/.pdf> [viitattu 1.5.2017].

LähiTapiola. 2017c. Työtapaturmakorvaus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lahitapiola.fi/yritys/sivut/Tyotapaturmakorvaukset> [viitattu 14.3.2017].

LähiTapiola. 2016a. Turvallisempaa ja terveempää elämää. Vuositiedote WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.lahitapiola.fi/tietoa-lahitapiolasta/medialle/uutiset-ja-tiedotteet/uutiset-ja-tiedotteet/uutinen/1310390109094> [viitattu 14.3.2017].

LähiTapiola. 2016b. Työtapaturma- ja ammattitautivakuutus. Tuoteseloste. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://public.brandgate.fi/lahitapiola/lahitapiola.fi/tiedostot/139049/> [viitattu 14.3.2017].

LähiTapiola. 2016c. Vuosiesite. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://public.egate.fi/lahitapiola/lahitapiola.fi/tiedostot/191704/> [viitattu 17.4.2017].

Op-Pohjola. 2017. Työtapaturmavakuutukset. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.pohjola.fi/pohjola/yritys--ja-yhteisoasiakkaat/vakuutukset/vakuutusuoitteet/henkilovakuutukset/tyotapaturmavakuutukset?cid=330801895&srcpl=3> [viitattu 8.3.2017].

Pohjantähti. 2016. Yrittäjän tapaturmavakuutus. Tuoteseloste. PDF-Saatavissa: https://www.pohjantähti.fi/wp-content/uploads/Yrittajan_tapaturmavakuutus_tuoteseloste_1_2016.pdf [viitattu 8.3.2017].

Pulkkinen, M. 2016. Työelämänmuutos Vaikuttaa Vakuutustarpeisiin. Tapaturmavakuutus-lehden 2, 18. Saatavissa:

<http://www.tvk.fi/fi/Julkaisut/Tapaturmavakuutus-lehti/> [viitattu 27.3.2017].

Salonen, J. 2015. Yrittäjä lakisääteinen eläketurva – työurat, työtulot ja rahoitus. Saatavissa: http://www.etk.fi/wp-content/uploads/Yrittajien_lakisaaiteinen_elaketurva_tyourat_tyotulot_ja_rahoytus.pdf [viitattu 27.3.2017].

Suomen Yrittäjät. 2017. Yrittäjän sairauspäiväraha. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/yrittajan-sosiaaliturva/yrittajan-toimeentuloturva/tyokyvyttomyys/yrittajan> [viitattu 30.4.2017].

Tapaturmavakuutuskeskus. 2015a. Korvausmenettely. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.tvk.fi/fi/korvaaminen/korvausmenettely/> [viitattu 26.2.2017]

TVK, Tapaturmavakuutuskeskus. 2015b. TVL Tilastoja vahvistetuista tapaturmaeläkkeistä 2009–2014, 2015. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.tvk.fi/fi/Tilastot/Vahvistetut-tapaturmaelakkeet/> [viitattu 26,32017].

TVK, Tapaturmavakuutuskeskus. 2017a. Työtapaturma- ja ammattitautivakuutus. 2017. Vakuutuskäsikirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: file:///C:/Users/maenspi/Downloads/Vakuutuskasikirja_2017.pdf [viitattu 15.3.2016].

TVK, Tapaturmavakuutuskeskus. 2017b. Työtapaturmat – tilastovuodet 2005–2015. Saatavissa: <http://www.tvk.fi/fi/Uutiset/tyopaikkatapaturmia-sattui-ennatyksellisen-vahan-vuonna-2015/> [viitattu 15.4.2017].

TVL, Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto. TyTAL-tiedote 7.5.2015. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.tvk.fi/fi/Uutiset/tytal-tiedote/> [viitattu 4.2.2017].

The Writing Studio. 2017. Issues of Reliability & Validity. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://writing.colostate.edu/guides/page.cfm?pageid=1317&guideid=61> [viitattu 28.4.2017].

Turva. 2016. Lakisääteinen tapaturmavakuutus. Vakuutusehdot. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.turva.fi/cs/Satellite?blobcol=urldata&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadervalue1=inline%3Bfilename%3DTy%C3%B6_ ja_vapaa_ajan_TyTal_ehdot+VALMIS.pdf%3Bfilename*%3DUTF-8%27%27Ty%C3%B6_ ja_vapaa_ajan_TyTal_ehdot+VALMIS.pdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1310818803959&ssbinary=true [viitattu 8.3.2017].

Tynkkynen, M & Mansikka, T. Tapaturmavakuutuskeskus Elinkeinorakenteen muutosten tarkastelua työtapaturmavakuuttamisen näkökulmasta. Analyyseja nro 6. TVK. 2016. Saatavissa: <http://www.tvk.fi/fi/Haku/?q=analyyseja+nro+6.&p=4> [viitattu 16.4.2017].

Varma. 2017. YEL-vakuutus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.varma.fi/yrittaja/uusi-yrittaja/> [viitattu 8.3.2017].

Veritas. 2017. Turvan perusta YEL-työtulo. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.veritas.fi/yrittajat/yel-vakuutus/turvan-perustana-yel-ty-otulo> [viitattu 8.3.2017].

Yrittäjien työttömyyskassa. 2017. Yrittäjän oikeus työttömyyspäivärahaan. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.ayt.fi/fi/tyottomille/yrittajan-oikeus-tyottomyyspaivarahaan> [viitattu 26.3.2017].

Yrittäjän työttömyysturvaopas. 2016. Ammatinharjoittajien ja yrittäjien työttömyyskassa. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.ayt.fi/sites/default/files/images/ayt_opas_2016_verkkoversio.pdf [viitattu 26.3.2017].

Lakilähteet:

Ammattitautilaki 1343/1988.

Henkilötietolaki 523/1999.

HE 277/2014.

Laki maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta 1274/1997.

Laki tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta 625/1991.

Laki urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta 276/2009.

Tapaturmavakuutuslaki 608/1948.

Työsopimuslaki 55/2001.

Työntekijän eläkelaki 395/2006.

Työtapaturma- ja ammattitautilaki 459/2015.

Työtapaturma- ja ammattitautilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Työttömyysturvalaki 1290/1290.

Yrittäjän eläkelaki 1272/2006.

TIESITKÖ, ETTÄ YEL-TYÖTULOSI VAIKUTTAA NÄIHIN ETUUKSIIN:

- vanhuuseläke
- työkyyttömyyseläke
- perhe-eläke
- osa-alkaeläke
- työttömyysturva
- sairauspäiväraha
- vanhempainrahat

Ensi vuodesta lähtien YEL-työtulos vaikuttaa lisäksi työtaturmasta johtuviin ansionmenetykskorvauksiin ja -eläkkeisiin.

TEE MUUTOKSET

YEL-työtuloon

Elon verkkopalvelussa
www.elo.fi/verkkopalvelu

Soittamalla Elon vakuutus-
palveluun puh. 020 694 730
(ma-pe klo 8-16.30)

Yrittäjien tapaturma- vakuutuksiin

LähiTapiolan verkkopalvelussa
www.lahitapiola.fi/verkkopalvelu

Sähköpostitse
YLTT-vakuutukset@lahitapiola.fi

Soittamalla LähiTapiolan
vakuutuspalveluun
puh. 010 19 5101 (ma-pe klo 8-18)

LUE LISÄÄ

Tarkemmat tiedot lain muutoksista ja vaikutuksesta vakuutusturvaasi voit lukea osoitteesta lahitapiola.fi/lakimuutokset.

HUOLEHDITAAN YHDESSÄ VAKUUTUSTURVASTASI

Yrittäjän kanssa samassa taloudessa asuva yritystoiminnassa työskentelevä perheenjäsen on vakuutettava lakisääteisellä tapaturmavakuutuksella. Aikaisemmin he eivät kuuluneet pakollisiin vakuutettaviin. Jos olet ammatin- tai elinkeinonharjoittaja ja kanssasi samassa taloudessa asuva perheenjäsen tekee työtä sinulle työsuhteessa, sinun on uuden lain mukaan vakuutettava hänet lakisääteisellä tapaturmavakuutuksella.

Johtava asema ja perheenjäsen on uudessa laissa määritelty samalla tavalla kuin työeläkelainsäädännössä.

MITÄ SINUN ON HUOMIOITAVA LAISTA?

YRITTÄJÄNÄ

Uudessa laissa yrittäjä on määritelty samalla tavalla kuin työeläkelainsäädännössä. Yrittäjämääritelmän muutos voi vaikuttaa vakuutusturvaasi siten, että putoat pois lakisääteisen tapaturmavakuutuksen piiristä. Voit vakuuttaa itsesi silloin vapaaehtoisella Yrittäjien tapaturmavakuutuksella. Vakuutuksen voit ottaa, jos sinulla on YEL-vakuutus. Alle 18-vuotiaat ja yli 68-vuotiaat yrittäjinä toimivat voivat ottaa vapaaehtoisen vakuutuksen ilman YEL-vakuutusta.

Sinut katsotaan yrittäjäksi, etkä enää kuulu lakisääteiseen työtaturmavakuutukseen, jos

- olet osakeyhtiön osakas, joka:
 - työskentelee yrityksessä johtavassa asemassa ja
 - omistaa yksin yli 30 prosenttia osakepääomasta tai osakkeiden tuotannosta äänimäärästä tai
 - omistaa yhdessä perheenjäsenesi kanssa yli 50 prosenttia osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä ja omistaa itse vähintään yhden osakkeen.
 - olet avoimen yhtiön yhtiömies
 - olet kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies
- Omistussuutta laskettaessa otetaan huomioon myös välillinen, toisten yhteisöjen tai yhtymien kautta tapahtuva yrityksen omistaminen.

Tiedote kesäkuu 2015

TYÖTAPATURMA- JA AMMATITTAUTILAKI MUUTTUU

Tähän tiedotteeseen olemme keränneet olennaisimmat muutokset, jotka vaikuttavat sinun, perheenjäsenesi tai työntekijöitesisi lakisääteiseen vakuutusturvaan. Tiedotteessa kerromme myös, mitä sinun pitää tehdä varmistaaksesi ajan tasalla oleva vakuutusturva itsellesi ja työntekijöillesi.

Lakisääteinen tapaturmavakuutus perustuu ensi vuodesta lähtien uuteen Työtaturma- ja ammatitautilakiin (TyTAL), jota sovelletaan vakuutuksiin **1.1.2016 alkaen sekä vahinkoihin, jotka sattuvat 1.1.2016 tai sen jälkeen**. Suurin osa uuden lain kohdista ei muuta mitenkään työnantajan velvollisuuksia, mutta laki sisältää olennaisia muutoksia erityisesti yrittäjän sosiaaliturvaan.

MITÄ SINUN ON HUOMIOITAVA LAISTA?

TYÖNANTAJANA

Jos arvioit maksavasi vuoden aikana palkkoja yli 1 200 euroa, sinun on otettava työntekijöillesi lakisääteinen tapaturmavakuutus. Aikaisemmin ehtona oli, että työpäiviä oli oltava enemmän kuin 12 päivää. Raja on työnantajakohtainen eli kaikki vuoden aikana maksamasi palkat lasketaan yhteen. Vakuutus on otettava heti, kun tiedossasi on, että sovitut palkat ylittävät 1 200 euroa. Vakuutusta et voi ottaa takautuvasti.

Työnantajana sinun on vakuutettava työ- ja virkasuhteessa työskentelevät työntekijät. Työntekijään rinnastetaan henkilö, joka tekee osakeyhtiössä tai muussa yhteisössä työtä johtavassa asemassa vastiketta vastaan, vaikka hän ei olekaan työsuhteessa.

V-TI-02005-fi

TARKISTA YEL-TYÖTULOSI JA TOIMI NÄIN

YEL-työtulo on oman työpanoksesi rahallinen arvo. Työtulo ei ole suoraan verrannollinen nostamaasi palkkaan tai yritystoiminnan kannattavuuteen.

Työtulon on vastattava yrittäjätoimintaasi. Ajatus on yksinkertainen: "Mitä tästä työstä olisi maksettava, jos tilalleni palkataisiin yhtä ammattitaitoinen työntekijä tekemään työtäni".

Työtulon tulee seurata yrittäjätoiminnassasi tapahtuvia muutoksia. Työmäärän muuttuessa tulee myös työtulon muuttua. Työtuloa ei voida muuttaa takautuvasti. Työtuloon vaikuttavien muutoksien hetkellä sinun on muistettava arvioida työtulosi oikealle tasolle ja tehtävä hakemus työtulomuutoksesta eläkeyhtiöön.

YEL-vakuutusmaksut ovat täysin verovähennyskelpoisia.

Tutustu aiheeseen tarkemmin osoitteessa www.elo.fi/tyotulo.

Jos vahvistettu YEL-työtulosi ei vastaa nykyhetkeä, tee muutos Elon verkkopalvelussa tai ottamalla yhteyttä Elon, puh. 020 694 730.

TARKISTA VAKUUTUSTURVASI JA TOIMI NÄIN

Jos et kuulu enää lakisääteisellä tapaturmavakuutukseen vakuutettaviin, ota itsellesi Yrittäjien tapaturmavakuutus.

Tarkista, että Yrittäjien tapaturmavakuutuksen työtulotieto on sama kuin työeläkeyhtiösi vahvistama YEL-työtulo.

Päivitä lakisääteisen tapaturmavakuutuksen työntekijöitä koskevat tiedot, jos et itse enää kuulu vakuutettaviin tai jos perheenjäsenesi kuuluu jatkossa lakisääteisellä tapaturmavakuutuksella vakuutettaviin.

Tee muutokset LähiTapiolan Yritysten verkkopalvelussa tai ottamalla yhteyttä LähiTapiolaan puh. 010 19 5101.

YEL-VAKUUTUSMAKSUT 2017

Alle 53-vuotiaan yrittäjän maksu 24,10 %
 Maksu 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan vuoden alusta 25,60 %
 Maksu 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan vuoden alusta 24,10 %
 Aloittavan yrittäjän alennus 22 % (48 kk:n ajalta)

YEL- TYÖTULO	VAKUUTUSMAKSUT								ETUUDET				ELÄKE	
	YEL-VAKUUTUSMAKSU				ALOITTTAVA YRITTÄJÄ –22 % (48 kk)				Kelan sairaus- päiväraha	Kelan vanhempain- rahat	Yrittäjän työttömyys- päiväraha	Yrittäjän tapatuma- päiväraha	Eläkekertymä, kun ikä vak. alkaessa	
	18–52 ja yli 63 -vuotiaat 24,1 %		53–63-vuotiaat 25,6 %		18–52 ja yli 63 -vuotiaat 18,8 %		53–63 -vuotiaat 20,0 %						25 v.	35 v.
vuosi	vuosi	kk	vuosi	kk	vuosi	kk	vuosi	kk	kk	kk	kk	kk	kk	kk
7 645 €	1 842 €	154 €	1 957 €	163 €	1 437 €	120 €	1 527 €	127 €	617 €	617 €	-	637 €	382 €	287 €
10 000 €	2 410 €	201 €	2 560 €	213 €	1 880 €	157 €	1 997 €	166 €	617 €	617 €	-	833 €	500 €	375 €
12 564 €	3 028 €	252 €	3 216 €	268 €	2 362 €	197 €	2 509 €	209 €	733 €	733 €	854 €	1 047 €	628 €	471 €
15 000 €	3 615 €	301 €	3 840 €	320 €	2 820 €	235 €	2 995 €	250 €	875 €	875 €	946 €	1 250 €	750 €	563 €
20 000 €	4 820 €	402 €	5 120 €	427 €	3 760 €	313 €	3 994 €	333 €	1 167 €	1 167 €	1 133 €	1 667 €	1 000 €	750 €
25 000 €	6 025 €	502 €	6 400 €	533 €	4 700 €	392 €	4 992 €	416 €	1 458 €	1 458 €	1 321 €	2 083 €	1 250 €	938 €
30 000 €	7 230 €	603 €	7 680 €	640 €	5 639 €	470 €	5 990 €	499 €	1 750 €	1 750 €	1 508 €	2 500 €	1 500 €	1 125 €
35 000 €	8 435 €	703 €	8 960 €	747 €	6 579 €	548 €	6 989 €	582 €	1 848 €	2 042 €	1 696 €	2 917 €	1 750 €	1 313 €
40 000 €	9 640 €	803 €	10 240 €	853 €	7 519 €	627 €	7 987 €	666 €	1 931 €	2 261 €	1 819 €	3 333 €	2 000 €	1 500 €
45 000 €	10 845 €	904 €	11 520 €	960 €	8 459 €	705 €	8 986 €	749 €	2 015 €	2 428 €	1 903 €	3 750 €	2 250 €	1 688 €
50 000 €	12 050 €	1 004 €	12 800 €	1 067 €	9 399 €	783 €	9 984 €	832 €	2 098 €	2 595 €	1 986 €	4 167 €	2 500 €	1 875 €
60 000 €	14 460 €	1 205 €	15 360 €	1 280 €	11 279 €	940 €	11 981 €	998 €	2 265 €	2 892 €	2 153 €	5 000 €	3 000 €	2 250 €
70 000 €	16 870 €	1 406 €	17 920 €	1 493 €	13 159 €	1 097 €	13 978 €	1 165 €	2 431 €	3 100 €	2 319 €	5 833 €	3 500 €	2 625 €
80 000 €	19 280 €	1 607 €	20 480 €	1 707 €	15 038 €	1 253 €	15 974 €	1 331 €	2 598 €	3 308 €	2 486 €	6 667 €	4 000 €	3 000 €
90 000 €	21 690 €	1 808 €	23 040 €	1 920 €	16 918 €	1 410 €	17 971 €	1 498 €	2 765 €	3 517 €	2 653 €	7 500 €	4 500 €	3 375 €
100 000 €	24 100 €	2 008 €	25 600 €	2 133 €	18 798 €	1 567 €	19 968 €	1 664 €	2 931 €	3 725 €	2 819 €	8 333 €	5 000 €	3 750 €
120 000 €	28 920 €	2 410 €	30 720 €	2 560 €	22 558 €	1 880 €	23 962 €	1 997 €	3 265 €	4 142 €	3 153 €	10 000 €	6 000 €	4 500 €
150 000 €	36 150 €	3 013 €	38 400 €	3 200 €	28 197 €	2 350 €	29 952 €	2 496 €	3 765 €	4 767 €	3 653 €	12 500 €	7 500 €	5 625 €
173 625 €	41 844 €	3 487 €	44 448 €	3 704 €	32 638 €	2 720 €	34 669 €	2 889 €	4 158 €	5 259 €	4 046 €	14 469 €	8 681 €	6 511 €

*Laskelmat ovat arvioita. Päivärahan tarkka määrä on aina tarkistettava päivärahan myöntäjältä.

**Eläkekertymä on arvio (ei huomioitu elinaikakerrointa). Vakuutus alkaa 1.1.2017 ja jatkuu aina 65-vuotiaaksi asti. Yrittäjällä mahdollisuus myös kansaneläkkeeseen.

**Yrittäjän työttömyyspäivärahan edellytyksenä on se, että 4 viimeisen vuoden aikana YEL-työtulo on ollut 15 kk ajan vähintään 12 564 €/v (2017).

**Yrittäjän työttömyyspäiväraha on laskettu kassan jäsenyyden mukaan, ilman jäsenyyttä pv-raha on n. 697 €/kk.

Teemahaastattelun kysymykset

Teema 1. YEL-työtulo taso ja sidonnaisuus

Luvussa 4.2 on Eläketurvakeskuksen tilastotietokanta, YEL-työtulo jakauma oli näiden kysymysten pohjana.

Kysymykset:

- Millaisia havaintoja työtulotasojen eri yhtiömuotojen (T:mi, Ay, Ky ja Oy) välillä olet havainnut? Mistä työtuloerot johtuvat?
- Millaisena näet työtulon, eläkkeiden ja vakuutuksen kehityksen tulevaisuudessa? (huomioiden 2017 eläkeuudistus)
- Missä tapauksissa YEL-vakuutus päätetään tai työtuloa muutetaan takautuvasti?

Teema 2. Eläkeyhtiön ja tapaturmavakuutusyhtiön yhteistyö

Yhteistyötä kysyttiin molempien yhtiöiden näkökulmasta. Miten LähiTapiolan asiantuntijoiden mielestä yhteistyö on toiminut, ja miten Elo puolestaan kokee yhteistyön LähiTapiolan kanssa. Miten voimme parantaa entisestään ja mikä on jo hyvin? Pohjustuksena kysymyksille olivat tutkimukset eri vakuutusyhtiöiden sekä eläkeyhtiöiden verkkosivut. Verkkosivuilta tutkin näkyvyyttä lakimuu- toksesta ja YEL-työtulon vaikutuksesta.

Kysymykset:

- Kuvaile millaisia muutoksia lakisääteisen tapaturmavakuutuksen lakiu- distus on tuonut Elon toimintatavoissa?
- Miten asiakaspalvelussa on otettu huomioon, kun asiakas ilmoittaa YEL-työtulon muutoksesta, kysytäänkö, onko asiakkaalla yrittäjän tapa- turmavakuutusta ja ohjataan ilmoittamaan myös vakuutusyhtiöön?
- Informointi asiakkaalle, mihin työtulomuutos vaikuttaa?
- Miten voisimme mielestäsi parantaa yrittäjäasiakkaiden tietoisuutta so- siaaliturvan tasosta ja tulevasta eläkkeestään?
- Miten olisi mahdollista asiakkaan luvalla ilmoittaa tieto LähiTapiolaan? vai onko esteitä? Voimmeko kehittää tätä yhteistyötä LähiTapiola ym. yhteistyö kumppanien kanssa?
- Verkkopalvelun kehittäminen: Asiakkaan kirjautuessa verkkopalve- luunsa, ja työtulomuutosta tehdessään, miten olisi mahdollista lisätä: Muistahan ilmoittaa työtulomuutoksesta tapaturmavakuutusyhtiösi?

Teema 3. Vakuuttamisessa tapahtuneet muutokset (TVL:N tiedote)

Yleisesti vakuuttamiseen ja vakuutusmaksuun liittyvät muutokset:

- Vakuuttaminen
- Vakuuttamisen valvonta

Yrittäjän tapaturmavakuutuksen lakiuudistuksen suurimmat muutokset:

- YEL-työtulo sidonnaisuus
- YEL-vakuutus sidonnaisuus, ja yhtenäisyys työeläkelainsäädännön kanssa
- Muutokset Oy:n osakkaiden, Ky:n ja Ay:n yhtiömiesten osalta.

Erinäiset säädökset: Tietojen antaminen, saaminen ja salassapito

- *Säännöksissä on otettu huomioon mm. TVK:n ja vakuutusyhtiöiden uudet valvontatehtävät ja lisätty tiedonsaantioikeuksia niiden tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Esimerkkinä näistä on TVK:n ja yhtiöiden oikeus saada veroviranomaiselta tietoja palkkasummien valvontaa varten. Yhtiöllä on myös oikeus saada työeläkeyhtiöltä YEL-vakuutusta koskevia tietoja yrittäjän vapaaehtoisen työajan vakuutuksen hoitamista varten.*

Keskustelun pohjana on lukujen 5.2 ja 5.3. Varsinais-Suomen yritysasiakkaiden muutostilanne muutosvaiheessa.

Vakuutusyhtiöiden vakuutusvaihtoehtot yrittäjän työ- ja vapaa-ajan vakuutukselle:

- **Lähitapiola:** Työaika + vapaa-aika / Työaika
- **Fennia:** Työaika + vapaa-aika / Työaika + Kuntoliikunnan tapaturmavakuutus yrittäjälle / Työaika
- **Pohjola:** Työaika + vapaa-aika / Työaika + vapaa-aika urheilurajoittein / Työaika
- **IF:** Työaika + vapaa-aika
- **Pohjantähti:** Työaika + vapaa-aika
- **Folksam:** Työaika + vapaa-aika / Työaika
- **Turva:** Työaika + vapaa-aika / Työaika

Kysymykset:

- Mitkä asiat ovat parantuneet/heikentyneet muutoksen myötä ja mitä haasteita muutos on tuonut?
- Yel sidonnaisuuden vaikutus?
- Millaisena koet Eläkeyhtiöiden yhteistyö? Parannettavaa? Kehitettävää?
- Tietojen antaminen, saaminen ja salassapito? (säädös)
- Kuvaile onko muutoksen jälkeen herännyt muutostarpeita vakuuttamisessa, vakuutustuotteessamme, järjestelmissä tai jossakin muussa? (muiden yhtiöiden vakuutusvaihtoehdot huomioiden)
- LähiTapiolan Yrittäjän tapaturmavakuutus vaihtoehto on työ ja vapaa-ajan yhdessä. Millaiset ovat LähiTapiolan yrittäjän työ- ja vapaa-ajan vakuutuksen kehitysnäkymät / tuoteuudistukset?

Teema 4. Korvauksissa tapahtuvat muutokset (TVL:n tiedote)

Laki uudistukset, vahinkotapahtumissa:

- Muutokset työtapaturmaa ja ammattitautiin koskevat säännöksiin

Laki uudistukset, korvattavissa etuuksissa:

- Sairaanhoidon korvaukset
- Muut kustannusten korvaukset
- **Ansionmenetykskorvaukset**

Yrittäjän työajan vakuutuksen perusteella maksettavassa ansionmenetykskorvauksessa ja perhe-eläkkeessä käytetään vuosityöansiona YEL-työtuloa.

Lakiin sisältyy myös vapaa-ajan vakuutuksen perusteella maksettavia korvauksia koskevia erityissäännöksiä (202 ja 203 §). Päivärahaan tehdään jatkossa laskennallinen, sairausvakuutuslain mukaista korvausta vastaava vähennys säännökseen kirjatun taulukon mukaisesti. Tapaturma- ja perhe-eläkkeestä vähennetään samalta ajalta maksettavia muiden lakien mukaisia etuuksia. Päivärahaa ja tapaturmaeläkettä koskevia vähennyssäännöksiä sovelletaan vastaavasti kuntoutusrahaan. (TVL:n tiedote, 2015.)

- Pysyvän haitan korvaaminen
- Kuntoutuskorvaukset

Laki uudistukset, etuuksien toimeenpano:

- Korvausasian vireille tulo
- Asianosaiset ja puhevallan käyttö korvausasian käsittelyssä
- Vakuutuslaitosta koskevat menettelysäännökset korvausasiassa
- Vahingoittunutta ja muuta korvauksenhakijaa koskevat menettelysäännökset korvausasiassa

- Korvauksen maksaminen
- Veloitteiden laiminlyönnin vaikutus korvausasian käsittelyyn

Kysymykset:

- Ansiomenetykskorvausmuutos oli yrittäjälle merkittävä, kuvaile millaisia haasteita YEL-sidonnaisuus on tuonut korvaustilanteisiin?
- Vapaa-ajan tapaturmissa ansiokorvauksien, sairausvakuutuslain mukaista korvausta vastaava vähennys on myös heikentänyt sosiaaliturvaa, millaisia havaintoja tämä on tuonut korvaustilanteisiin?
- Muut muutokset ja niiden tuomat haasteet tai parannukset korvaustilanteessa, millaisia havainnoiteja olet tehnyt?
(sähköiset kanavat, hoitolaitos yhteistyöt, järjestelmät ym. huomioiden)

Teema 5. Sosiaaliturvan taso

Kysymykset:

- Millaiset ovat ajatuksesi sosiaaliturvan tasosta nyt ja ennen muutosta?
- Miten me voisimme parantaa yrittäjien sosiaaliturvan tasoa, millaisia kehityssuunnitelmia mahdollisesti on kehitteillä tai vai onko niitä?
- Muut huomiot?

VEROVÄHENNYKSEN VAIKUTUS YEL-MAKSUUN VUONNA 2017

YEL-vakuutusmaksut ovat kokonaisuudessaan verovähennyskelpoisia. Vähennyksen voi maksajasta riippuen tehdä joko yritys elinkeinoverolain alaisesta tulosta, tai yrittäjä (tai hänen puolisonsa) henkilökohtaisessa verotuksessa.

Alla olevista taulukoista näet, minkälainen YEL-maksu on, kun verovähennys otetaan huomioon. Lisätietoa yrittäjän ja yrityksen verotukseen liittyvistä asioista saat omasta verotoimistosta tai verohallinnon internet-sivuilta www.vero.fi

Näissä esimerkeissä YEL-työtulo ja yrittäjän verotettava tulo on oletettu samansuuruisiksi. Todellisuudessa työtulo määräytyy kuitenkin yrittäjän työpanoksen eikä verotettavan ansiotulon mukaan. Taulukoissa on YEL-perusmaksu, uusi yrittäjä saa 22% alennuksen maksusta.

18-52-VUOTIAAT, 63-67-VUOTIAAT

MAKSU ILMAN VEROVÄHENNYSTÄ

Työtulo €/v	YEL-maksu %	YEL-maksu €/v
7 645	24,1	1 843
12 500	24,1	3 013
24 000	24,1	5 784
40 000	24,1	9 640
60 000	24,1	14 460
80 000	24,1	19 280
120 000	24,1	28 920
173 625	24,1	41 844

MAKSU, VEROVÄHENNYKS ON OTETTU HUOMIOON

Alennus %	Tosiasiallinen maksu %	YEL-maksu €/v
0	24,1	1 842
6	23,6	2 944
33	16,6	3 989
40	14,8	5 929
44	13,9	8 314
47	13,3	10 602
54	11,5	13 737
54	11,5	19 876

53-62 -VUOTIAAT

MAKSU ILMAN VEROVÄHENNYSTÄ

Työtulo €/v	YEL-maksu %	YEL-maksu €/v
7 645	25,6	1 957
12 500	25,6	3 200
24 000	25,6	6 144
40 000	25,6	10 240
60 000	25,6	15 360
80 000	25,6	20 480
120 000	25,6	30 720
173 625	25,6	44 448

MAKSU, VEROVÄHENNYKS ON OTETTU HUOMIOON

Alennus %	Tosiasiallinen maksu %	YEL-maksu €/v
0	25,6	1 957
6	25,1	3 131
33	17,7	4 241
40	15,7	6 298
44	14,7	8 832
47	14,1	11 292
54	12,2	14 592
54	12,2	21 113